ПІОНЕР

ЛИПЕНЬ ★ 1976

Музика Кіма ШУТЕНКА.

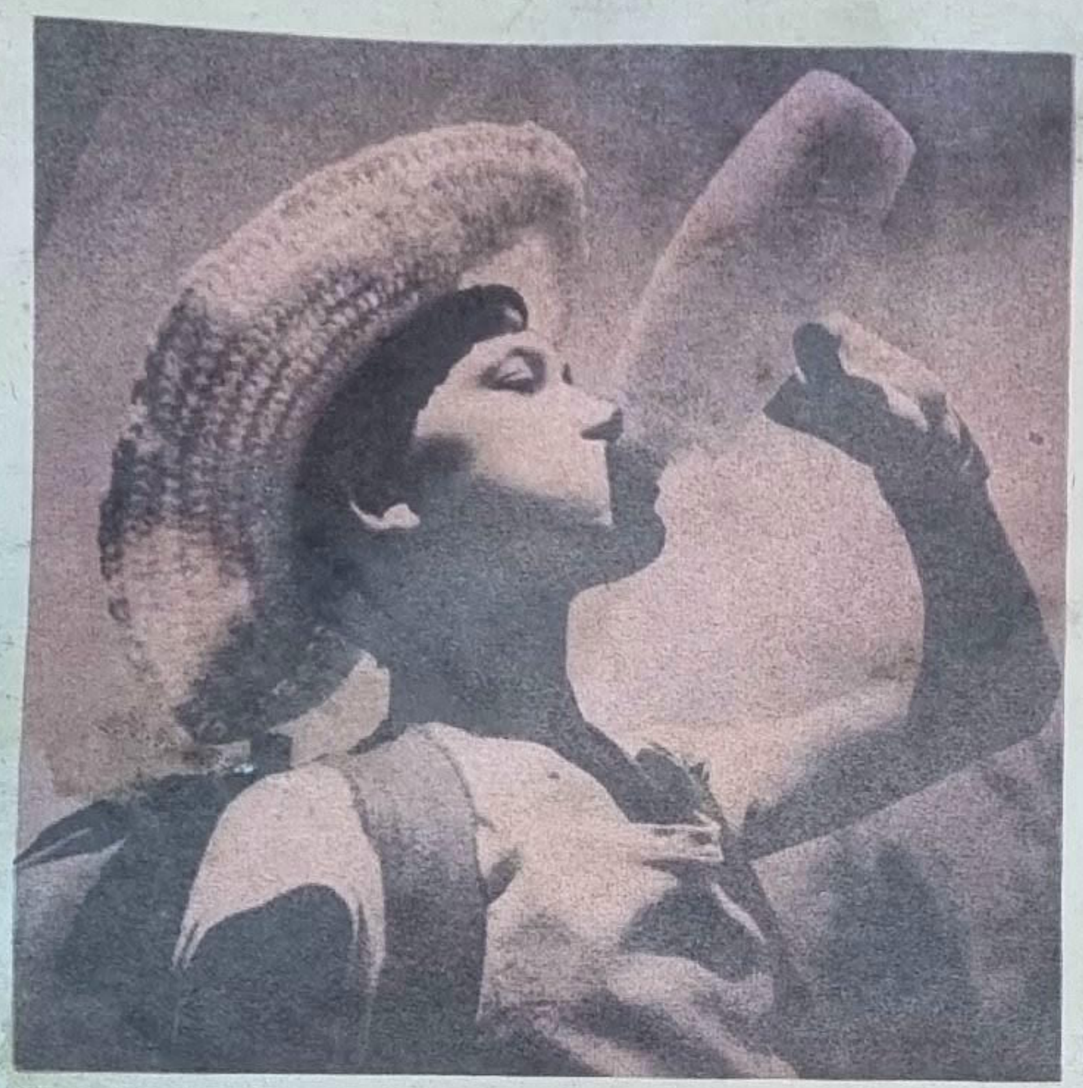

Слова Віктора ГЕРАСИМОВА
і Анатолія СИРОВАТСЬКОГО.

Друзі-туристи

Всім дорогам, і дібровам, і ланам
Ми похідну пісню заспіваєм.
Усміхнеться в синім небі сонце нам, —
Пролітає, наче ластівка, весна
Над рідним краєм.

Приспів:
Покличе пісня. В добрий час!
Відкриєм вітру наші лиця.
Хай серце кожного із нас
Костром туристським загориться!

В рюкзаках у нас — пташині голоси!
Не кажіть, що їх нести не можна.
Білий парус із дніпровської коси,
Крим, Байкал та ще смерекові ліси
З туристом кожним!

Приспів...
Ми пройти готові землю з краю в край,
На Ельбрус піднятись крем'янистий.
Сміливіш нові маршрути відкривай,
Веселіше нашу пісеньку співай,
Крокуй, турисче!

Приспів...

Переклад з російської

ЩОМІСЯЧНИЙ
ДИТЯЧИЙ ЖУРНАЛ ЦК ЛКСМУ
ТА РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ РАДИ
ВСЕСОЮЗНОЇ ПІОНЕРСЬКОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ ІМЕНІ В. І. ЛЕНІНА

ПІОНЕРІЯ

№ 7 (633)

ЛИПЕНЬ, 1976 р.

ВИДАЄТЬСЯ З 1 ЖОВТНЯ
1923 РОКУ
ВИДАВНИЦТВО ЦК ЛКСМУ
«МОЛОДЬ»
м. КИЇВ.

ЩЕДРІСТЬ

Сонце щедрим променем зігріло
на березі хусточку тоненьку.
Весело всміхнулось і зраділо,
пісню заспівало потихеньку.

Бджоли знову меду запашного
принесуть мені з квіток духмяних,
і уклін від лісу молодого,
і роси від заходів багряних.

А весна з собою іздалека
принесе конвалій ніжне листя.
Цвіт черемхи принесе лелека,
щоб весною пахла моя пісня.

ЛІТО

Літо коси сонячні
стиха заплітає,
ниви, сонцем зрошені,
хлібом пригощає.

І зернистим колосом
нам серця чарує.
І ласкавим голосом
нам пісні дарує.

Надія ДОНЕЦЬ,
учениця 7-го класу Київської середньої школи № 198.

© «Піонерія», 1976 р.

П'ЯТИРІЧКА УДАРНИХ ПІОНЕРСЬКИХ СПРАВ

ТЕПЛІ

З верхнього поверху — з висоти пташиного польоту — ген-ген видно все навкруги. Просторі й світлі проспекти Салтівського масиву, новобудови, над якими «чаклують» працьовиті руки потужних баштових кранів. Там, далі, аж до обрію, виграє золотом степовий роздол. А поглянеш в інший бік — мов на долоні, старі райони Харкова. В ласкавому сонячному серпанку вони нагадують казковий, сповнений таємниць острів...

Звичайно, кортить затриматись тут і, мов з оглядового майданчика, помилуватись величною панорамою, розпізнати у фантастичних контурах знайомі квартали і вулиці. Але ж не для цього завітали вони на об'єкт, що зовсім скоро стане школою, рідною домівкою для юних новоселів колишньої старої Салтівки. Учнівський будівельний загін — не дитяча гра, а відповідальна справа, яка, звісна річ, довіряється не кожному.

Коли стало відомо, що п'ятдесят кращих учнів восьмих-десятих класів здобули право працювати влітку на спорудженні школи, то і піонери, і комсомольці сприйняли цю звістку як першу перемогу. Наступну, головну, вони мали здобути на будівельному майданчику. Адже до пропозиції загону потрудитись на важливому об'єкті деякі дорослі поставились досить скептично. Тетяні Романівні Сергієнко, директору школи, дуже ввічливо пояснили, що жоден з бригадирів не наважиться взяти до себе підлітків у передпусковий період. Їй радили якось по-іншому використати енергію юних ентузіастів. Скажімо, влаштувати їх у квітникарство, в бюро добрих послуг чи на харчовий комбінат, де влітку завжди потрібні добровільні помічники у сортуванні овочів та фруктів. А якщо учням так до вподоби кельма, то хіба не знайдеться їм робота у своїх же класах, куди, напевне, запрошені «чужі» штукатури та маляри?

Але директор твердо стояла на своєму.

— Ремонт школі не потрібний і, гадаю, не один рік. А щодо нашого будівельного — гарантую, не пошкодуєте. У загоні, скажу без перебільшення, фахівці широкого профілю — муляри, плиточники, маляри. І кожний добре вивчив правила техніки безпеки.

Тетяна Романівна мала повне право на таку категоричність. Вона добре знала своїх учнів, розуміла їхнє бажання випробувати себе у серйозній справі, потрудитись поруч з дорослими. З останнім дзвоником, що, власне, звільняв дітей від турбот на цілих три місяці, в їхній старенькій, але завжди чепурній, оточеній яскравими квітниками шкільній будівлі ніколи не залягала тиша. П'ята «чверть» вносила в гомінке учнівське життя особливу піднесеність, радісне хвилювання, без яких ні сама Тетяна Романівна, ні її колеги не уявляли своєї школи.

І найбільш «врожайним» на такі турботи і хвилювання завжди виявляється липень. Тоді тільки й встигай споряджати невгамовних хлопчиків і дівчаток в далекі і близькі дороги. В Чугуївський район, наприклад, традиційно вирушає трудовий десант. Кожного з його учасників однаково захоплюють і дружна праця на ланах місцевого радгоспу «Репінський», і романтичне наметове життя, і зустрічі з сільськими ровесниками, які давно стали щирими друзями харків'ян. Готувати разом концерти і вечори, виїжджати з агіткультбригадою на польові стани й ферми, просто поспівати улюблених пісень біля вогнища — хіба це не найкраще, про що можна мріяти влітку?

Ще одну групу хлопчиків та дівчаток виряджають до піонерського табору, збудованого для підшефних Харківським електромеханічним заводом. Туди перебазовуються й гуртки, діти везуть з собою інструменти. Коли минулого літа наприкінці зміни влаштував виставку гурток моделювання й чеканки, батьки були приємно вражені — чимало виробів можна було назвати справжніми витворами мистецтва! Тепер деякі з них — «Червоні вітрила», «Ассоль», портрети видатних письменників та учених прикрашають класи та кабінети.

Кличуть незвідані стежини юних краєзнавців і туристів з клубу «Шукач», виїжджають у літні

ПРО ЩО

Понад чотири роки тому при Лучанській восьмирічній школі Липоводолинського району на Сумщині створене лісництво. І повноправні господарі в ньому самі хлопчики та дівчатка, учні п'ятих — восьмих класів. Вони охороняють ліс, доглядають молоді посадки, збирають лікарські рослини й насіння дерев.

У юних любителів природи — досвідчені бригадири — Анатолій Захарченко, Володимир Малиш, Тетяна Білоус. Керує роботами рада, до якої входять десять комсомольських та піонерських активістів. А головним лісничим учні не раз одноголосно обирали випускника нинішнього року Василя Панасенка.

На рахунку школярів чимало добрих справ. Весною вони виготовили і почепили на деревах сотні шпакі-

СТЕЖИНИ ЛИПНЯ

ДОЗОР БЕРЕЖЛИВОСТІ ДІЄ!

подорожі танцюристи, співаки з ансамблю «Дзвіночок», що завоювали не один почесний диплом на обласних та республіканських змаганнях.

Та усі вони трішки заздрять тим, хто залишається в місті...

Щоранку, коли затишна вулиця Іскринська, де розташована школа № 33, ще дихає прохолодою, в трудовий потік, що пливе до прохідних заводів і фабрик, вливається дзвінкоголосий юний загін. Маршрути підлітків різні — новобудови Салтівки, заводи — велосипедний, електромеханічний, «Металоіграшка». А професії в них справжні, робітничі — будівельник, токар, фрезерувальник.

Дуже потребують підприємства робочих рук.

І ось під час п'ятої трудової «чверті» біля верстатів стають старшокласники. Виробничих професій і вміння школярі набувають у своїх майстернях, під час трудової практики. І дорослі можуть цілком на них покластися.

За чотири години, які триває зміна підлітка, встигнеш зробити чимало. І з якою гордістю повертаєшся додому — на конвейєр лягли і твої деталі, і ти зробив свій внесок у спільну справу, у п'ятирічку своєї країни.

Тут, у дружних, згуртованих робітничих колективах юні опановують найголовнішу науку бути завжди і скрізь вмілими, ощадливими господарями, щоб відчувати себе повноправними учасниками всенародного походу за економію та бережливість, у лавах якого сьогодні — мільйони радянських людей.

Наука ця конче потрібна хлопчикам і дівчаткам — адже в їхній школі створено штаб умілих господарів, до якого повноважним представником увійшов піонерський Дозор бережливості.

Усе цікавить дозорців — в якому стані класи та кабінети, книги й наочні посібники, пришкільна ділянка і спортивний комплекс. Суворі й невблаганні учасники рейдів не проминуть щонайменшого пошкодження чи навіть звичайної неохайності. Повернув у кінці року пошарпаний підручник — такий же одержиш у вересні. Зіпсував парту — сам поладнаєш її.

Втім, останнім часом у втручанні дозорців майже немає потреби. Школа завжди — і в будень, і в свято виблискує чистотою. Сама собою відпала необхідність у додаткових витратах, у створенні ремонтної бригади.

Є в піонерсько-комсомольського штабу важливий обов'язок — бути дбайливими розпорядниками громадських коштів. Вони щоразу надходять до учнівської «копилки» — за металобрухт і макулатуру, який кожний учень 33-ї здає чи не найбільше в місті, за працю на промислових виробництвах, на ланах радгоспу. Як важливо витратити їх уміло, розумно! Звісна річ, педагоги тут могли б розпорядитись і самі, проте вважають за необхідне залучати до розподілу коштів своїх вихованців.

Зверніться до будь-кого з дозорців — Ігоря Журавля, Сергійка Квасницького чи Сашка Коновалова і докладно дізнаєтесь про те, як, куди і на що пішли збереження, що школі ще конче необхідно. Ось лише останнім часом — поповнили фонди підручників і художньої літератури, придбали два піаніно, баяни, акордеони для музичної студії, пошили костюми для танцюристів...

Та особливо пишаються юні господарі своїм стадіоном. Поруч із школою, на місті пустиря, виросло спортивне містечко з добре обладнаними майданчиками, біговими доріжками, смарагдовим футбольним полем. Хлопчики й дівчатка самі розробили його проект, самі були і землекопами, і мулярами, і монтажниками. Тут, на ударному об'єкті, учні й набули навичок, які так згодились тепер, у будівельному загоні.

...Рівною стрічкою лягає на розчин цеглина доріжки. Плитка до плитки, і ось уже підлога встелена барвистим килимком. Вправно працюють Ігор Гордієнко, Анатолій Скульський, Сергій Ващенко. Вмілі в них руки, хазяйське око — жодна цеглина, жодний грам розчину не пропадає марно!

Чудову школу дарує юним трудове місто. Просторі вестибюлі й зали, світлі кабінети й класи. І, власне, в цих класах уже відбуваються перші уроки. Працелюбства, наполегливості вчаться тут ті, хто з гордістю називають себе бійцями будівельного загону.

Пливе над містом липень, добрий, усміхнений місяць. Легко крокувати його стежинами, коли даруєш радість людям, відчуваєш себе причетним до творення прекрасного на землі.

Т. ЖУРБИЦЬКА.

м. Харків.

Малюнок І. ЗАНУДИ.

ШЕПОЧЕ ДІБРОВА

вень, зібрали кілька центнерів березового соку, посадили дубки, липи й берези. Щоб запобігти ерозії ґрунтів, залісили схили ярів та вибалок. Влітку ланки обгороджують мурашники, збирають насіння білої акації та вільхи. І одночасно юннати вивчають властивості рослин, закономірності їхнього розвитку. У цьому їм допомагає вчителька біології Ольга Іванівна Домашенко.

Ступиш під зелені крони — і ніби почуєш тиху лагідну пісню. То ліс дякує своїм юним друзям за добру турботу, кличе їх відпочити у затінку розлогих дерев.

Павло ГРЕСЬ,
юнкор, учень 7-го класу Гречанівської середньої школи Полтавської області.

ЛІСОВА ФАНТАЗІЯ

ФОТОРЕПОРТАЖ З ПІОНЕРСЬКОГО ТАБОРУ

Фото А. КОРНІЄНКА.

Це гомінке містечко на узліссі, неподалік мальовничої річки Тетерів, живе за своїми особливими законами. Ранок тут пробуджують дзвінкі сурми, вечір вкладається спати, коли гаснуть над галявиною золоті зірочки вогнища. А день — скільки незвичайного, романтичного дарує він тим, хто стає господарями чепурних будиночків на «вулицях» містечка! Тому так прагнуть приїхати сюди, в табір «Ювілейний», київські піонери — діти робітників та інженерів науково-промислового об'єднання «Більшовик». Трудові десанти і веселі ігри, захоплюючі конкурси і спортивні поєдинки, змагання і виставки юних умільців — і в кожній справі стільки творчості, ініціативи, фантазії!

Сьогодні старші піонери дружини імені Ніни Сосніної вирушають у похід. Урочисто проводжають їх товариші. Попереду — відвідування пам'ятних місць, хвилюючі зустрічі з героями праці, ветеранами війни, все життя яких — яскравий приклад самовідданого служіння рідній Вітчизні.

50
ЖАЛОВАТЬ !

Людмила КУДРЯВСЬКА

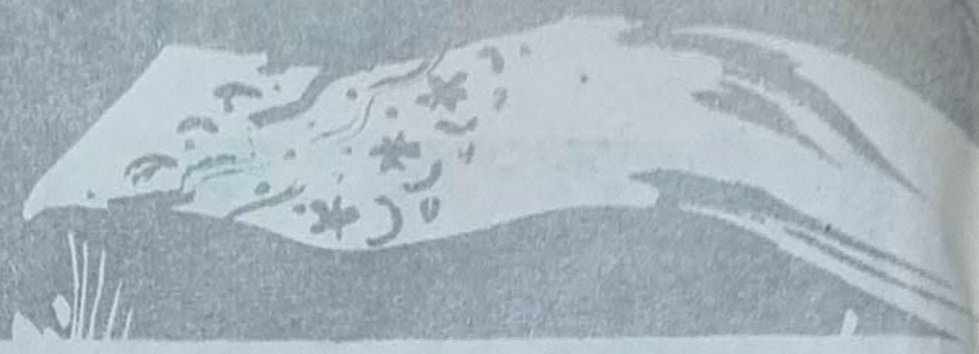

ЗОЛОТИЙ КОРОВАЙ

Жнива

Зашуміли на стеблах тугі колоски,
І пшениця у росах умилась.
Голос жайвора чистий, високий, дзвінкий,
Пісня сонячна вмить озорилась.

Рано-вранці людина пройде по землі:
— Наливайся, дорідна пшениця!
Золотий коровай на моєму столі
Хай рум'янцем скоріш заіскриться...

Тільки спершу на поле комбайни прийдуть.
Хлопці в руки умілі штурвали візьмуть.
Встане сонце над ланом ясне, молоде —
І машину свою комбайнер поведе.

Та й посиплеться в бункер налите зерно,
Наче сонячний дощ, золотаве воно!
І спочинку не знає в жнива комбайнер.
На підмогу йому поспішай, піонер!

На колючій стерні колосочки збирай!
Хай щедрішає, повниться наш урожай!

У млині

Тут зерно машини мелють.
Повно борошна в мішках.
Білі стіни. Біла стеля.
Білі сутінки в кутках.

Білі руки, білі ноги.
В білім мороці — слова.
В мукомела молодого
Біла-біла голова.

Тільки що за диво дивне!
Майстер сивим тут ходив,
А умився після зміни
І одразу став рудим.

Тістоміс

Він місить, місить тісто
Вже двадцять п'ятий рік.
З діжі цієї місто
Він годувати звик.

І він радіє з того!
Плекає щастя сніп:
Нема ніде й нічого
Смачнішого за хліб!

Пекар

Піч велика
Розкрила свій рот уночі.
Він стоїть і вогню піддає.
— Пекар, пекар!
Зжує вона всі калачі,
Булки, бублики всі зжує!..

Але пекар чекає
Спокійно вночі.
Біля печі він боком стає,
Потім тихо рум'яні смачні калачі
Із вогню, мов чаклун, дістає.

Фургон

Гарна і радісна вранішня мить —
Жовтий фургон із пекарні спішить.
Кожному з нас тоді чується, ніби
Стелеться запах духмяного хліба.
Теплого хліба! Свіжого хліба!

У магазині

В цьому магазині
Багато хліба поміститься!
Рогалики згорнулись,
Наче півмісяці.
Батони свіжі-свіжі,
На них лягли косички;
Хлібини житні ніжні
Підфарбували личка.
І булочки з повидлом —
На місці дуже виднім!

Хліб на столі

На столі твоїм
Світиться коровай,
Наче сонечка коло лягло.
В нім —
Частинка людської душі, пам'ятай,
Рук людських працьовитих тепло.
А інакше до твого столу
Хліб смачний не дали б ніколи.

Переклав з російської В. ЛУЧАНЕЦЬ.

ТИМУР У ТИЛУ ВОРОГА

ВОЇВ

Випуск № 15.

Щоразу, проходячи повз кінотеатр «Зміна», Норик мимоволі зупиняється, з болем оглядає руїни. Ось що наробили фашисти... Пригадується ранок (як це було недавно!), коли побачив тут оголошення: «Піонери! При «Зміні» створюється тимурівська команда. Збір завтра, 20 липня, о десятій ранку».

Тимурівська команда? Але ж то дитяча гра! А він прагнув справжнього, конче потрібного в цей грізний час діла. Хлопчик уже копав на околиці Києва протитанкові траншеї, просився, щоб узяли на фронт — нищити клятих гітлерівців. Не прийняли: малий. Справді, йому щойно минуло п'ятнадцять.

І все ж наступного дня прибіг до кінотеатру, на подвір'ї якого зібралося сотні дві хлопчиків і дівчаток. Директор «Зміни» Марія Теофілівна Боярська, яку діти звикли бачити у світлих, гарних сукнях, тепер стояла перед ними в темній спідниці і гімнастерці.

— Діти, ви читали повість Аркадія Гайдара «Тимур і його команда», бачили кінофільм. Настав ваш час по-справжньому допомогти нашій героїчній Червоній Армії,— сказала Марія Теофілівна, і хлопець відчув, що тимурівські команди — вже не гра.

Тепер день був заповнений невідкладними справами. Дівчата обстежували сім'ї фронтовиків, хлопці впорядковували бомбосховища, розчищали горища будинків, на випадок пожежі викочували туди діжки і наповнювали їх водою.

Крім того, кожна ланка, на які ділилась команда, діставала своє, особливе завдання. Одна — доглядати поранених у госпіталях; друга — організувати тут же, при кінотеатрі, дитсадок для малюків, чиї батьки на фронті, а матері — на роботі. Інші чергували на вокзалі, який заполонили біженці. Тут роботи найбільше: харчів придбати, маленьку дитину доглянути чи старим та жінкам речі піднести, квитки на поїзд придбати... Головою штабу обрали його, Новомира Гарцуненка.

Та невдовзі це ім'я забулося — він став Тимуром. Так називали його в центральній команді при кінотеатрі «Зміна», в інших командах, які з'явилися на багатьох вулицях Києва.

Про тимурівців з Хрещатика писали в газетах, розповідали по радіо і навіть показували фільм. А маршал Будьонний надіслав їм свою подяку.

І ось тепер, в окупованому Києві, Норик знову відчув себе Тимуром.

Трапилось це після того, як Микола Кочергін, друг по команді, схвильовано повідомив, що одна мамина знайома, тітка Шура, просить колишніх тимурівців допомогти врятувати тяжкопоранених бійців Червоної Армії, яких не вдалося евакуювати.

«Тітка» виявилась зовсім молодою, що й називати її так було трохи незручно. Зустріла гостей привітно, пильно подивилася на Норика:

— Читала, Тимуре, про вас у газеті. Молодцями були! Тепер все це значно складніше...

І, трохи помовчавши, додала:

— Може трапитись, схоплять фашисти. Розумієте, чим це загрожує?

— Кажіть, що треба робити? — спитав Миколка.

— Хочете, приведемо ще кількох наших товаришів — сміливих, стійких тимурівців? — запропонував Норик.

Тітка Шура заперечливо похитала головою:

— Поки що і вас вистачить... Серйозну справу робимо, хлопці! Ніхто не повинен знати, що то за хворі лежать у лікарні і хто їм допомагає.

Розповіла тітка Шура, що лікарня розташована за Бессарабським ринком, серед великого старого саду.

— Пораненим треба передати цивільний одяг, документи, щоб ті, хто ходять, могли потай зникнути.

Вона подала тимурівцям два кошики. В одному був казанок з гарячою кашею, в другому — варена картопля. Все це жінка обгорнула, щоб, мовляв, не охололо, чоловічим одягом: штаньми, піджаком, сорочкою.

— Якщо наразитеся на німців і вони спитають, що і куди несете, кажіть — хворим родичам-погорільцям з Хрещатика...

Подалися хлопці до лікарні. На серці була тривога: чи знайдуть, як наказано, дядька Василя та й чи не спізнилися вони,— може, гітлерівці вже схопили поранених і кинули за колючий дріт концтабору?

Але все обійшлося. У вестибюлі Норик жалібно запитав жінку, що стояла біля дверей:

— Чи немає тут серед хворих Василя Петренка? Дядько то мій...

Невдовзі до вестибюля вийшов чоловік у лікарняному халаті, рвучко притиснув до грудей хлопчика.

Дядько Василь забрав у хлопців передачу, потім повернув кошики з порожнім посудом.

— Вважай, що одного командира або червоноармійця ми сьогодні врятували, — сказав Миколка, коли вони вийшли на вулицю. Норик уявив собі, як боєць в одягу, переданому дядькові Василеві, вночі нишком вийде з лікарні і розтане серед великого темного саду.

Відтоді мало не щодня ходили друзі до тітки Шури, а звідти — до лікарні.

Знову їхня тимурівська команда діє! Дарма що складається лише з двох хлопчаків...

Допомагає Норик незнайомим воїнам Червоної Армії, а з думки не йде батько. Чи живий? А може, теж у полоні чи у ворожому оточенні, і так ж, як він, тимурівці його виручають?

Коли почалася війна, його батько, Марко Григорович Гарцуненко, інженер-меліоратор, як і мама, член Комуністичної партії з 1925 року, перебував у відрядженні в Кишиневі. Там він очолив особливий комуністичний полк. У серпні Марко Гарцуненко прибув до Києва за новим військовим призначенням. Лише три дні побув удома. Ніколи не забуде Норик, як батько прибіг до кінотеатру «Зміна» попрощатися з ним. Ніхто не побачив сліз на очах сина, бо батько непомітно витер хлопчикові очі рукавом своєї гімнастерки. «Будь мужчиною, Новомире! Бережи маму та Ігоря!»

Не думав тоді, що бачить батька востаннє. Вірив, повернеться додому живий-здоровий. Бо ж і листи з фронту надходили від нього бадьорі, сповнені віри в перемогу. А ще батько написав, як одного дня викликав його командир батальйону й спитав: «Чув я по радіо про київських тимурівців і про головного Тимура — Новомира Гарцуненка. Чи не син?» Невдовзі старший лейтенант Гарцуненко одержав від командування подяку за Новомира і дуже пишався цим.

То був останній лист від батька. За кілька днів Київ захопили фашисти. І лише по війні дізнався Новомир Гарцуненко, що батько — політрук батальйону — героїчно загинув влітку 1942 року, ведучи бійців в атаку.

Малюнок І. КОПТІЛОВА.

* * *

Того дня дістатися додому було важко — есесівці на мотоциклах оточили навколишні вулиці. Ловили підпалювачів будинку, де розмістилися гітлерівські установи.

Коли Норик підійшов до своєї квартири, Київ уже поглинула темна груднева ніч. І в цей час відчув чиюсь руку на своєму плечі.

— Не треба додому! До мене ходімо,— шепотів у темряві знайомий голос. Це — сусідка, тітка Ольга.

— Чому не треба?

Ноги у Норика раптом зробилися важкі — тільки зараз відчув, як втомився за день.

— Тітко Ольго! Що сталося?

— Гестапо. Катя, вихователька з дитячого садка, встигла забрати Ігорка.

— А мама, де мама?..

— Маму твою схопили, у хаті все поперекидали...— тітка Ольга говорила пошепки, плачучи.

Не пам'ятає, як зайшли до тітки Ольги. Впав на ліжко, занурився обличчям у подушку. Так і пролежав усю ніч.

Мама... Вона все розуміла... Раділа, коли син став Тимуром. Це за її порадою тимурівці почали збирати подарунки воїнам Червоної Армії, забезпечувати на зиму паливом сім'ї фронтовиків... Норикові пригадався день 5 серпня 1941 року, коли штаб Тимура дізнався, що до Києва приїхав Аркадій Гайдар. «Ви ж неодмінно познайомтеся з ним, розкажіть, на які діла надихав вас його Тимур!» — порадила Норикові мама.

До найменших подробиць пам'ятає хлопець щиру розмову з автором «Тимура і його команди». Письменник зізнався: коли працював над книгою, не сподівався, що так полонить вона серця дітей, поведе їх на героїчні, потрібні Вітчизні діла.

Аркадій Гайдар докладно розпитував Норика про роботу штабу. Особливо похвалив за допомогу фронтовикам. Адже на адресу: «Київ, Хрещатик, 36, штаб Тимура» у ті дні прибувало багато листів з фронту. Один боєць розшукував свою сім'ю, яка евакуювалася з Вінниці кудись на схід. І діти зв'язувалися з евакопунктами, з тимурівцями Харкова та інших міст. І знайшли, написали фронтовикові нову адресу сім'ї. Інший фронтовик просив допомогти хворій самотній матері, ще один — відремонтувати дах будинку, де живуть його діти.

Гайдар уважно слухав піонерів. Сказав:

— Молодці! І я ж починав свою військову біографію тут, під Києвом, у 1919 році. І мені було тоді, як тепер тобі, Новомире, п'ятнадцять. І під моєю командою було близько двохсот чоловік, як і під твоєю зараз, Тимуре... Навіть у прізвищах наших щось спільне,— додав уже жартома.— Гайдар, кажуть, це той, хто мчить попереду, і в Гарцуненкові є щось від вершника...

А за кілька днів у кінотеатрі «Зміна» відбувся міський зліт тимурівців, на який завітав Аркадій Гайдар. Він обійшов стрій піонерів з червоними зірочками на грудях і звернувся до них з промовою. Невдовзі в «Пионерской правде» було надруковано його листа до піонерів-тимурівців країни.

Норик не забув жодного слова з того листа, Гайдар писав: «Хоч що б там було, немає і не може бути такої сили, яка б зломила міць нашого вільного народу. Перемога неодмінно буде за нами».

...Те пригадане Гайдарове напуття надало йому сил, підбадьорило. У кишені лежала тимурівська зірка, яку не можна було носити, як колись, на грудях. Але і в окупованому Києві хлопець не розлучався з нею. Вранці він вирушив на Володимирську вулицю. Там, у будинку № 33, містилася найстрашніша фашистська катівня — гестапо.

Протягом кількох днів ходив Норик сюди, передавав мамі шматочок хліба чи варену картоплю. Одного разу одержав записочку від Тетяни Овсіївни. На зім'ятому клаптику паперу рідною рукою було написано: «Жива, здорова. Мама Таня». А у передодень 1942-го Норик дізнався, що маму фашисти розстріляли — комуністку, народного суддю.

Невдовзі гестапівці заарештували і Норика. Одного разу десятьох таких, як і він, хлопчаків укинули в грузовик і повезли на вокзал розвантажувати платформу з буряками. На третій день Гарцуненко втік, дістався в село під Каневом до родичів. Але довго не всидів. Згодом знову повернувся до Києва і знову потрапив за грати. І цього разу Тимур утік!

Додому йти не наважувався. Блукав по Києву, шукав Миколу Кочергіна, тітку Шуру. Та дарма, — і вони десь зникли. Дізнався про трагічну долю бойового керівника київських тимурівців Марії Теофілівни Боярської. Люди розповідали, що її теж піймали гітлерівці і катовану, босу вели через увесь Київ з дошкою на грудях: «Керівниця тимурівської команди».

Схопили Новомира і втретє — під час облави. Цього разу втекти не вдалося — грати на віконцях теплушки, в якій везли до Німеччини, виявились надто міцними... Потім концтабір, голод, холод, знущання. Наважився Новомир втекти і звідти — наприкінці 1944 року. Воював проти фашистів у діючій армії, мстився за батьків-комуністів, за вірних друзів Марію Боярську, Аркадія Гайдара.

Нині комуніст Новомир Маркович Гарцуненко — майстер цеху локомотивного депо станції Сміла Черкаської області. Часто можна бачити його в червоному галстуку, з тимурівською зіркою на грудях серед дітвори, делегатів Всесоюзних і Республіканських зльотів піонерів. Він розповідає, як у грізний час війни юні патріоти допомагали рідній Вітчизні — і в прифронтовому Києві, і в тилу ворога, і навіть за гратами фашистського концтабору. Бо хто назвав себе тимурівцем — залишається ним довіку.

С. ЧЕРНЯК.

Григорій ДОНЕЦЬ

ЧЕСТЬ ПІОНЕРА

Поема

Малюнки І. ЛИСЕНКО

Ще неба шати сині, сині,
Ще літом дише кружина,
Пасуться ще у полонині
Колгоспні вівці. Напина
Ще вересень тугі вітрила,
В ізвори темні заплива,
Ще над потоком вчора била
У бубни туча грозова,
Ще на траві ранкові роси
Спиває сонце в тихі дні,
Та вже прийшла в Карпати осінь,
Немов на варті — вдалині
Стоять понад бескеттям буки
Біля бурхливої ріки —
Взялися, як брати, за руки
І ронять жовті мідяки.
На трухлі пні, на стебла прілі,
На сиві брили, валуни,
І на землянки поруділі,
Збудовані ще в дні війни.
Ще не трубили журавлині
Ключі в блакитній вишині,
Та вже опали на ліщині
Горіхи спілі і смачні.
Ще не шука собі барлогу
Ведмідь в густім чагарнику,
Та вже збираються в дорогу
Пташки біля села в ліску.
Попід горою, біля плаю
Ростуть опеньки, маслюки,
І діти радо їх збирають
У кошики і торбинки.
Сьогодні вийшов по опеньки
Після уроків сьомий клас,
Та й забрели всі далеченько,
А з ними й Козачук Тарас.
Ну, хто ж не зна Тараса в школі!
Хлопчину хвалять вчителі,
І піонери в дружнім колі,
Й поважні вуйки на селі.
Та й як його не поважати —
Кмітливий, чесний — кожну мить
З біди готовий виручати,
На допомогу прибіжить.
Не тільки цим здобув повагу
Й любов товаришів Тарас, —
Це ж він торік знайшов баклагу
Із написом: «Згадайте нас!»
А трохи далі — ув окопі
Під шаром прілого сінця
Лежали у земній закові
Останки нашого бійця.
Хлоп'ят — червоних слідопитів
В похід водив не раз Тарас,
І все зробив, що міг зробити,
Щоб вогник пам'яті не згас
Про того воїна-героя,
Що спить в Карпатах вічним сном,
Що зріс в Подольську під Москвою
І був простим робітником.
В Росії юні слідопити
Батьків загиблого знайшли,
І дорогих гостей в те літо
На місце бою привели.
...Його в селі похоронили —
Спокійно хай солдат лежить,
І постамент на тій могилі
Тепер гранітний височить...
Це все — було. А зараз в лісі
І сміх, і гамір дітвори.
— Стрибай з розгону!
— Що, боїшся?
— Під буком — гриб!
— Бери, бери!
Тарас за руку взяв Богдану:
— Мерщій за мною — ген в кущах
Таку я розшукав поляну —
Повір мені — уся в грибах!
В міжгір'ї розляглась долина,
Навколо — вибалки, кущі —
Поляна ця — не полонина,
Тут темно, наче уночі.,
І все ж Тарас натрапив зразу
Біля ліщини на гриби.

— Сюди б добратись цілим класом! —
Богдана мовила.
— Якби
Поближче, то гукнули б, звісно...
Схилився над кошиком Тарас.
— Добридень, піонери! Дійсно,
Грибів багато біля вас... —
Слова ці раптом пролунали,
Оглянувсь хлопець — перед ним
Два прикордонники стояли
Під темним буком віковим.
Обоє підступили ближче —
Солдат низенький, молодий,
А лейтенант — стрункий і вищий,
І теж, як видно, не старий.
У нього — пістолет і сумка,
А в рядового — автомат.
Стоять, мов по команді «струнко».
— Невже перелякався, брат?
— Чого ж мені лякатись, — мовив
Тарас, — хіба ви — дивина?
Шукаєте, напевно, знову
В лісах якогось шпигуна...
— Ого! Хлопчина ти цікавий...
Звідкіль ти? Мабуть, із Триград?
У вас росте там золотавий
Солодкий дуже виноград...

— З Триград ми... Як ви відгадали? —
Богдана голос подала.
— А ми колись там гостювали,
Та ти малою ще була...
У глиб лісів пішли військові,
І озирались раз у раз.
— Даю я піонерське слово, —
Шепнув стурбовано Тарас, —
Що це — не наші, це — ворожі
Якісь таємні посланці...
— І я так думаю... Не схожі
На наших незнайомі ці.
— Ти у село біжи, Богдано,
В сільраду зразу сповісти.
Я ж від чужинців не відстану,
Слідом за ними буду йти...

* * *

Ті двоє вже ген-ген долали
Крутий вузенький перевал,
Ішли й ніде не спочивали,
Не зупинялись на привал.
Тарас не відставав — за ними
Тихенько потай він ступав,
Проходив нетрями такими,
Де ще ніколи не бував...

Довкола панувала тиша —
Ні гілки птах не сколихне,
Ні вітер в глушині не дише...
Аж ось громаддя кам'яне
Постало раптом перед ними.
Скелясті виступи в мохах.
А над верхів'ями крутими
Здійнявся беркут — хижий птах.
Повільно видерлись нагору.
Червоне сонце на сосні
Сідало, падало в ізвори,
В бескеття чорні, кам'яні.
Спинились враз між рівчаками...
Поклавши долі автомат,
Відсунув брилу і до ями
Поліз упевнено солдат.
Коли ж він вибрався із ями,
То не солдат вже — робітник
В одежі простій, з орденами,
А лейтенант у ямі зник...
Тарас лежав за корневищем,
Ледь визираючи з трави —
Від них він зупинився вище,
Де починалися рови,
І бачив все, як на долоні,
Й не вірив сам своїм очам...
Ні, це не воїни червоні,
І не добра бажають нам!
Тепер і лейтенант в одежі
Цивільній, у селянській, був.
Весь час Тарасик пильно стежив,
Але розмови не почув.
В долині вирувала річка,
А через неї йшли убрід
Тепер два скромних чоловічки,
І їхній загубився слід,
Здавалося, у цій долині,
Бо недалеко — потойбіч
Гудок зі станції долинув
І владно наступала ніч...
За буком хлопець причаївся,
Хвилину виждав, а тоді
На ноги знову швидко звівся
Й побрів по пояс у воді.
Було і холодно, і важко
Іти по кам'яному дні.
Ізнов гудок загув протяжно
На залізниці вдалині.
Відчув, вже вибравшись на берег, —
В воді згубився черевик...
Тим краще! — щоб не чувся шерех —
Малим же босий бігать звик.
То й другий кинув коло броду.
Прислухавсь — тиша. Темнота.
Ті двоє — ніби впали в воду...
І враз — будівля виросла —
Напевно, будка залізнична,
А біля неї — сіна стіг.
Тарасик зупинився звично,
Під чорним стовбуром приліг.
Й почув, як біля огорожі
Перемовлялись тіні дві:
— Ти будь весь час там на сторожі
І розум май у голові.
Якщо на станції солдати,
То повертайся знов сюди.
Годину буду я чекати,
А потім сам піду туди.
Невдовзі насипом широким,
Де залізниця пролягла,
Тарас прискорив знову кроки,
Бо чорна постать швидко йшла,
Та не по рейках, а кюветом,
По битих гострих камінцях.
Стовпів високі силуети
Навстріч тягнулись по боках.
У хлопця ноги підгинались,
На щебінь пальця наколов.
За поворотом починалась
Маленька станція. Ішов
Тепер «солдат» у бік вагонів
З легеньким кошиком в руці.
Ходили люди по пероні,
На лавці збоку — два курці
Щось розглядали на долоні,
Сміялись голосно. Чужак
Минув їх. Ліхтарі червоні
Навколо блимали сяк-так.
Тарас помітив, як до залу
«Солдат» без поспіху зайшов,
І простував за ним помалу,
Курців тихенько обійшов,
Щоб не побачили, як з пальця
Кровоточило раз у раз.
І раптом ті курці-зухвальці
Його спинили:
— Ти — Тарас?
— Ну й що ж? Пустіть...
— Одну хвилину...
— Увагу всю свою збери.
Військових двох ти бачив, сину?
Ось документ наш... Говори!
Ходімо затінком за нами.
Тут не сховає він кінці.
— Он той, що в черзі... з орденами,
Тримає кошика в руці.
— Увага! Двоє — хутко з нами.
А ти, Петренко, почекай,
У хлопця — не гаразд з ногами.
Приглянь. І їсти зразу ж дай.
— А то за мною посилали
Сьогодні в гори вертоліт?
— Аж два до вечора літали,
Та не натрапили на слід...
Склепилися важкі повіки,
На руку голову поклав,
І сон міцний — цілющі ліки
Надовго хлопчика здолав...
Йому наснились рідні гори
Із синім небом весняним.
А як проснувсь —
Був день надворі.
Розплющив очі — перед ним
Майор усміхнений в кімнаті:
— Нічого в тебе не болить?
А може, хочеш ти поспати,
Щоб сил набратись,
Відпочить?
Тобі ми вдячні, слідопите,
Зробив ти справу не легку.
Ми ж — встигли гори обходити
І побували в тайнику!
Спасибі й дівчинці Богдані,
Хорошій подрузі твоїй, —
Сьогодні звідси ми ще зрана
В Тригради подзвонили їй.
Батькам твоїм через сільраду
Вітання теж передали,
Усі в селі за тебе раді...
Ти гідний, друже, похвали...
Сьорбав смачну солдатську страву,
Аж капав піт йому з чола.
А потім всіх водій з застави
В машину запросив ласкаво
І на Тригради путь лягла.

* * *

Пожухли в полонині трави,
І сонце роси не спива, —
Карпатська осінь золотава
Вступила у свої права,
Звеліла птаству вилітати
На південь у далеку путь, —
Та ходять ще гриби збирати
Тригрядці. І з лісів несуть
Щодня у кошиках опеньки,
А у неділю й школярі
Мандрують плаями раденькі,
І згадують малі й старі
В горах той випадок недавній,
Коли Богдана і Тарас,
Тригрядські піонери славні,
Не підвели свій сьомий клас.
Як вияв шани і любові
До Батьківщини —
Знов і знов
На поклик:
— Будь напоготові!
В одвіт луна:
— Завжди готов!

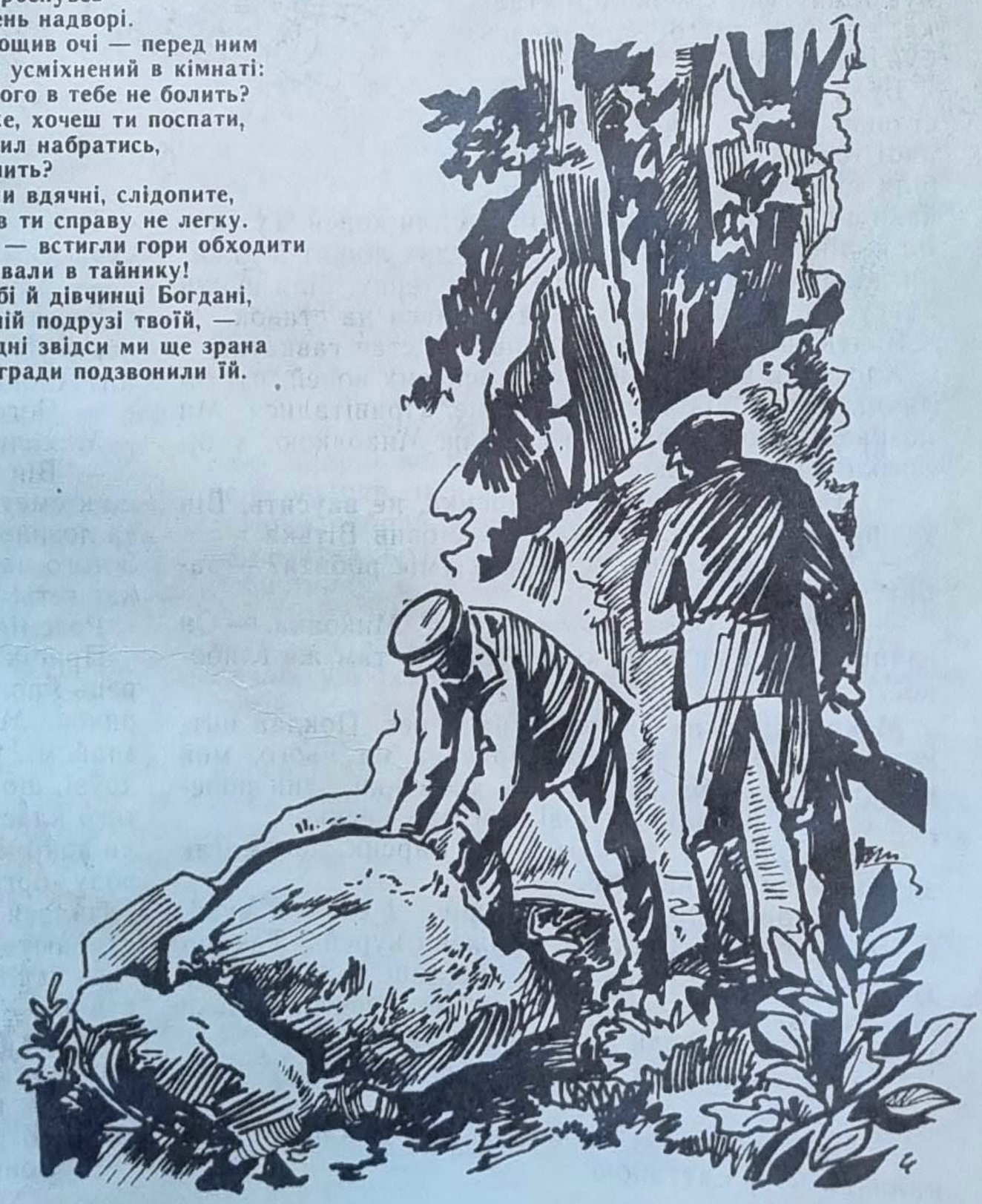

Євген КРАВЧЕНКО

Малюнок *М. БАЛАНДЮКА.*

ОРЛИК

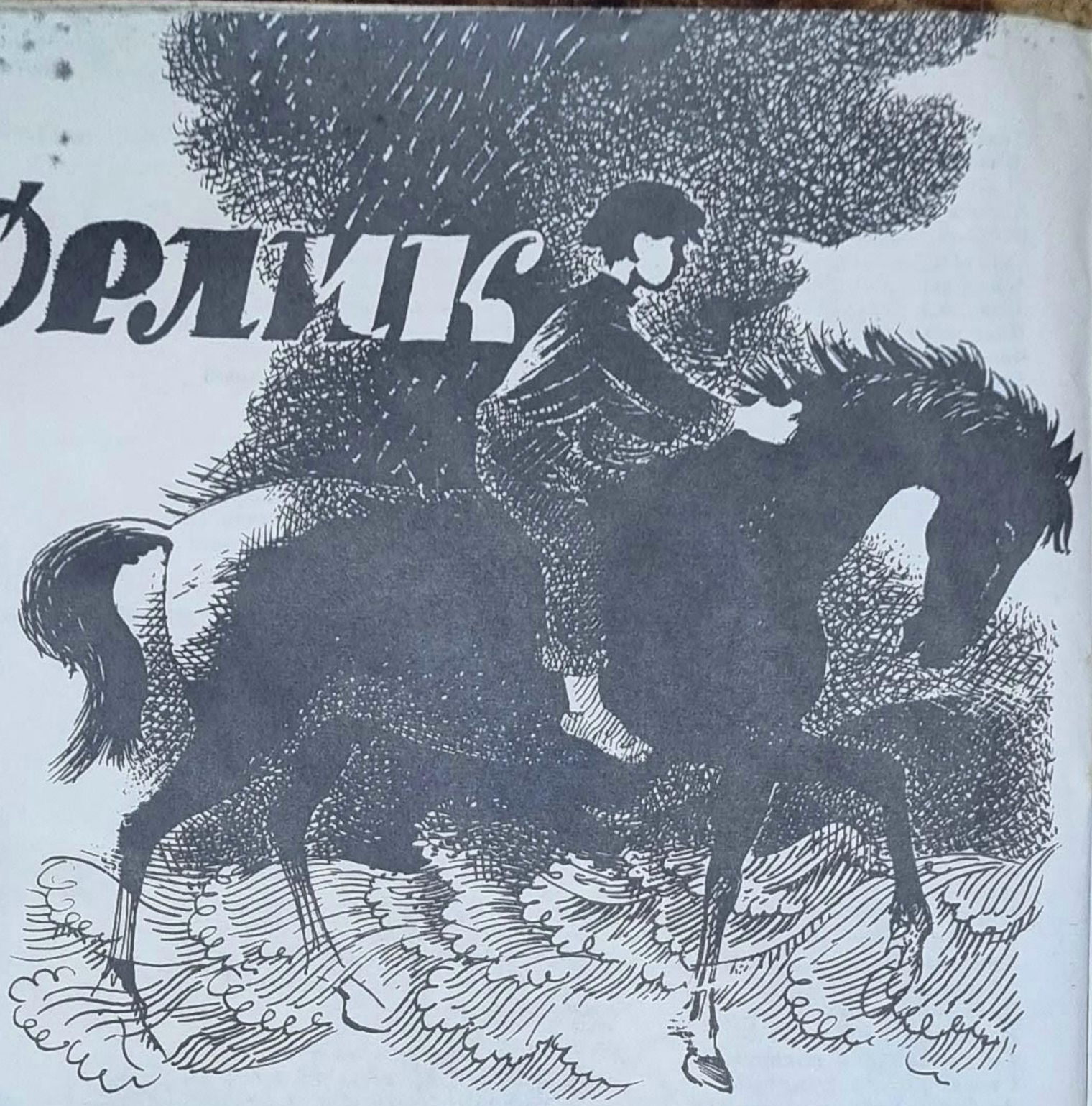

Оповідання

Минулого літа я побував у степах Одещини й Миколаївщини. Там познайомився з милими хлопчаками, які викресали в моїй пам'яті далекий спогад дитинства.

Якось у неділю пішов я в поле. Була саме та пора, коли похилі пшениці й золотовусі ячмені похитували важким колоссям. Мрійний шепіт хлібів і пісні невидимих пташок зливалися в одвічну симфонію степу і навівали солодкі спогади. Я навіть не помітив, як опинився в неглибокому ярку, що блиснув трикутним дзеркалом ставка, гребля якого сріблилась буйними вербами.

Була обідня пора. По той бік ставка тирлувалися червонорябі телята. По цей бік, майже біля самого берега, два хлопчаки в червоних трусах завзято мили коней. Тут же, по коліна у воді, стояли двоє гнідих лошат й іржали до своїх матерів. А під кущем терну, біля купки одягу, сидів рудий собака й дивився на ставок.

Зачувши мене, песик схопився й став гавкати.

Хлопчаки вивели чистих, блискучих коней, пустили пастись і підійшли до мене. Привіталися. Ми познайомились. Чорнявого звали Миколкою, а білоголового — Вітькою.

— Дядю, ви не бійтеся Барсика, не вкусить. Він учений. Правда ж, Миколко? — мовив Вітька.

— Що ж ваш учений Барсик уміє робити? — запитую.

— Багато чого... — озвався Миколка. — Он гляньте, як цупить щітку в зубах. А там же глибоко...

Мокрий Барсик вискочив на берег. Поклав щітку перед юним хазяїном. Бризнув на нього, мов кропилом, і побіг берегом. А хлопчики один попереду одного почали розповідати про песика.

— Миколко, а розкажи, як Барсик допомагає вдома, — попросив Вітя.

— Ну, полізуть на город кури — і свої, й чужі. Я тільки гукну: «Барсику, прожени курей!» Так він чужим хвости обриває, а своїх лиш вижене, а не займає. Качок із ставка приганяє ввечері, тільки я скомандую. З води завертає, плаває добре!

Тим часом Барсик побігав, покачався і ліг неподалік.

— Миколко, — таємниче шепотів Вітька, — ану, налякай його сметаною.

Той насупив густі, присмажені на сонці брови і сердитим голосом до песика:

— Барсику, а будеш сметану їсти?!

Ех, як схопиться учений песик!.. Насторочив вуха, підібгав хвоста і аж біля коней заспокоївся й ліг. А хлоп'ята регочуться.

— Чого ж це він так злякався? — питаю.

Миколка пояснив, усміхаючись:

— Він колись заліз у льох і вихлебтав цілий горщик сметани. А бабуся впіймала його, та за хвіст, та лозиною, примовляючи: «А будеш сметану їсти?» З того часу Барсик тільки почує про сметану — тікає геть!

Розсміявся і я разом із хлоп'ятами.

Припікало південне сонце. Дихнув гарячий вітерець і погнав по небу зграйки білих хвостатих хмаринок. Ми з хлоп'ятами розбалакались, як давні знайомі. Я дізнався, що Миколка й Вітька сусіди і друзі, що добре вчаться й обидва перейшли до п'ятого класу, дуже люблять птахів і тварин. Розповіли вони мені й про свого вчителя, який любить природу, організував при школі зоологічний куточок... Дізнався я також, що Миколка і Вітя вдвох доглядають оцих шкільних коней із лошатами...

— І коні ваші такі ж вчені, як Барсик? — запитав я.

— Ні, — відповів Миколка. — Бо ще й року не минуло, як голова колгоспу подарував їх школі.

— За те, що учні шефствують над лошатами, — додав Вітька.

— Вони й смирні, — мовив Миколка, — і в роботі

слухняні, й не хвицаються, коли сідаємо верхи. Їдять цукор і цукерки, а більше нічого не знають...

— А чого б ви ще хотіли від коней? — цікавлюся.

Хлопці хитрувато перезирнулись, і Миколка відповів:

— Кортить, щоб вони хоч трохи були схожі на кавалерійських... Он мій дід Панас розказував... Він колись служив у кавалерії Григорія Котовського. І був у нього дуже вчений кінь. Ходив під духову музику, як солдат. Лежав і не ворушився, коли в бою дід клав на нього карабін і стріляв. І ще дідусь розповідав, що тільки торкне, бувало, коня легенько по передніх ногах і скаже якесь слово, — той одразу ж стає навколішки... Ото коник...

А Вітька:

— Дядю... а ви бачили таких коней, як той?

— Не тільки бачив, — кажу, — а й верхи їздив! Ще в громадянську, коли мені й дев'яти років не було...

— Як же воно так? — запитали здивовані. І глянули на мене такими благальними очима, що я не міг не розповісти бувальщини.

— Було це в роки громадянської війни, — почав я. — Якось на світанку загін червоної кінноти налетів на банду, яка грабувала людей і розстрілювала активістів у нашому селі. Бій був короткий і жорстокий. Бандити втекли. Незабаром до нашої крайньої хати під'їхали троє стомлених вершників на змилених конях. А четвертий вів засідланого коня, який ледве ступав на задню ногу. Ми зі старшим братом боязко вийшли назустріч.

«Здрастуйте, козаки! — привітався до нас передній кавалерист у шапці будьонівці з великою малиновою зіркою і зліз із коня. — Є хто дома з батьків?»

«Є тільки мама. Та вона пішла до сусідки», — відповів брат.

«А коней у вас напоїти можна?»

«Можна, — кажемо. — Он під вербами криниця і відро».

Бійці поводили коней подвір'ям, щоб охололи, потім стали напувати. А ми з братом підійшли до того вороного коня, що шкандибав на залню ногу. Він стояв зажурений і тремтів. А з напівзрізаного вуха, простріленої шиї і задньої ноги стікала густа кров.

Заклопотаний молодий вершник розсідлав коня. Витирав ганчіркою кров. Тим часом підійшла мати. Дала вершникові чистих ганчірок і запросила кавалеристів випити молока. Аж тут прискакав вусатий вершник з червоним бантом на грудях.

«Хлопці, по конях!» — скомандував. Кавалеристи кинулися до коней, а хазяїн пораненого коня підкликав маму й каже:

«Слухай, хазяєчко, і ви, майбутні козаки. Залишаю вам свого вірного Орлика. Він вибув із строю... Доглядайте. Одужає — знадобиться в господарстві. Дуже розумний кінь... А ви, хлопці, пам'ятайте... Захочете сісти верхи, вдарте його легенько по передніх ногах, скажіть: «Орлику, клєнч», і він стане на коліна.

Ішов час. Орлик швидко одужував і звикав до нас. Подружив з нашою маленькою кобилкою Кралею. Ходив з нею у возі, в плузі. Але так і не перестав шкандибати.

Кінчалося літо. Порожніли поля. Якось у неділю мати й каже мені:

«Поведи, сину, коней на пашу. Та не здумай сідати верхи».

Я лише всміхнувся нишком. Бо ми з братом уже їздили верхи. Ото напасемо коней, брат підсаджує мене на Кралю, а сам підведе Орлика до якоїсь копиці, сідає і їдемо. А не доїжджаючи до нашого двору, злазимо й ведемо коней за поводи.

Цього разу і я так зробив. Вивів з двору коней. А в балочці, де кучерявилися вишні над дорогою, з гілляки сів на Орлика й поїхав. Але не до греблі, як наказувала мати, а набагато далі. Дуже приємно було їхати верхи на кавалерійському коні!

І заїхав я далеченько, аж до руїн колишнього невеличкого хутора. Там, розказували люди, розбійники порізали когось, і ніхто більше не селився...

Пустив коней пастись, а сам пішов на руїни збирати різні черепки, залізячки. У траві знайшов надбиту череп'яну люльку і велику позеленілу монету. І згадав я, що чув од людей, ніби на хуторі десь є закопаний скарб. Хтось навіть бачив, як уночі сяяли блакитним вогнем гроші.

Я знайшов якусь залізяку й почав риги землю. І так захопився, що навіть не помітив, як потемніло небо, пролунав грім. Глянув угору, а там хмари чорні-чорні з білою піною по краях так і клубочаться. На обрії насувалася жовто-сіра каламутна хвиля, а в ній плавав курай, перекотиполе, кукурудзиння... Кинувся до коней. Орлик тихо заіржав, наче попереджав про небезпеку. А тут як блисне, як торохне грім, аж Краля підстрибнула.

Тремтячими руками розпутав коней, щоб швидше тікати. А тут біда: ніде ні копиці, ні горбочка, щоб із нього можна вилізти на коня. Знову загорілося небо і, як тисячі гармат, ударив грім. Мало не плачу. І раптом згадав науку кавалериста. Погладив коневі шию, легенько вдарив п'ятою по передніх ногах і жалібно промовив: «Орлику, клєнч». Він швидко став на коліна, повернув до мене голову, наче сказати хотів: «Та вилазь швидше...» Я вхопився за гриву і за першим стрибком був уже на коні. Орлик легко підвівся і пішов риссю, а Краля за ним — підтюпцем.

Аж тут зовсім потемніло й почалася страшна злива. Я вчепився обома руками за гриву. З переляку вдарив коня п'ятами, і він обережно побіг, наче перевіряв, чи я добре тримаюсь...

Поки добрався до села, в балочці вже вирувала каламутна вода. Орлик захропів і сміливо пішов у бистрину, а за ним — Краля. В'їжджаю в двір. Аж стоїть мати, накинувши на голову мішка. Мовчки вхопила мене зляканого й понесла до хати. Не лаяла, що їхав верхи... Верхи на кавалерійському коні!..

— Дядю, дядю, розкажіть ще про Орлика! — попросили хлопчаки.

Та цієї миті десь недалеко басовито пролунав грім. Ми схопились на ноги. Побачили: із заходу над принишклими хлібами насувалася грізна грозова хмара.

— Тікайте, — кажу, — юні друзі, щоб і з вами не трапилось так, як зі мною колись...

— А ви ж як? — запитали співчутливо й збентежено.

— Я — через греблю і до пастухів у будку!

Спритно повискакували на коней і помчали назустріч грозі. Я поспішив до пастухів, бо вже на обрії золотим прибоєм закипали хліба.

Інна КУЛЬСЬКА

Малюнок І. ЗУБКІВСЬКОЇ.

ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ ЧОВНА

Ой, диво-дивина:
Ми будуємо човна!
Дядько вибрав гарні дошки:
Ні сучечка в них ніде.
Погуляв рубанком трошки —
Мов по маслу він іде!
Бачу: дошки обнялись,
Щільно з планками зрослись.
Ось побігла пилка косо —
Вийшло днище з гострим носом!
Дядько з батьком гнуть борти.
Треба ж їм допомогти?
Я важенні молотки
Подаю їм залюбки,
В кучерявій купі стружки
Я визбирую цвяшки.
Дошки гнуться нижче, ближче...
Ось борти лягли на днище!
Я всередині, в човні.
Як тут затишно мені!
Пахне як чудово:
Смачно, ялиново...
В синім присмерку в дворі
Заспівали комарі.
Шкода з човна вилізати,—
Комарва жене до хати.
Завтра нам човна смолити.
Розведем та-а-кий костер!
В нас усі сусідські діти
Гостюватимуть тепер!

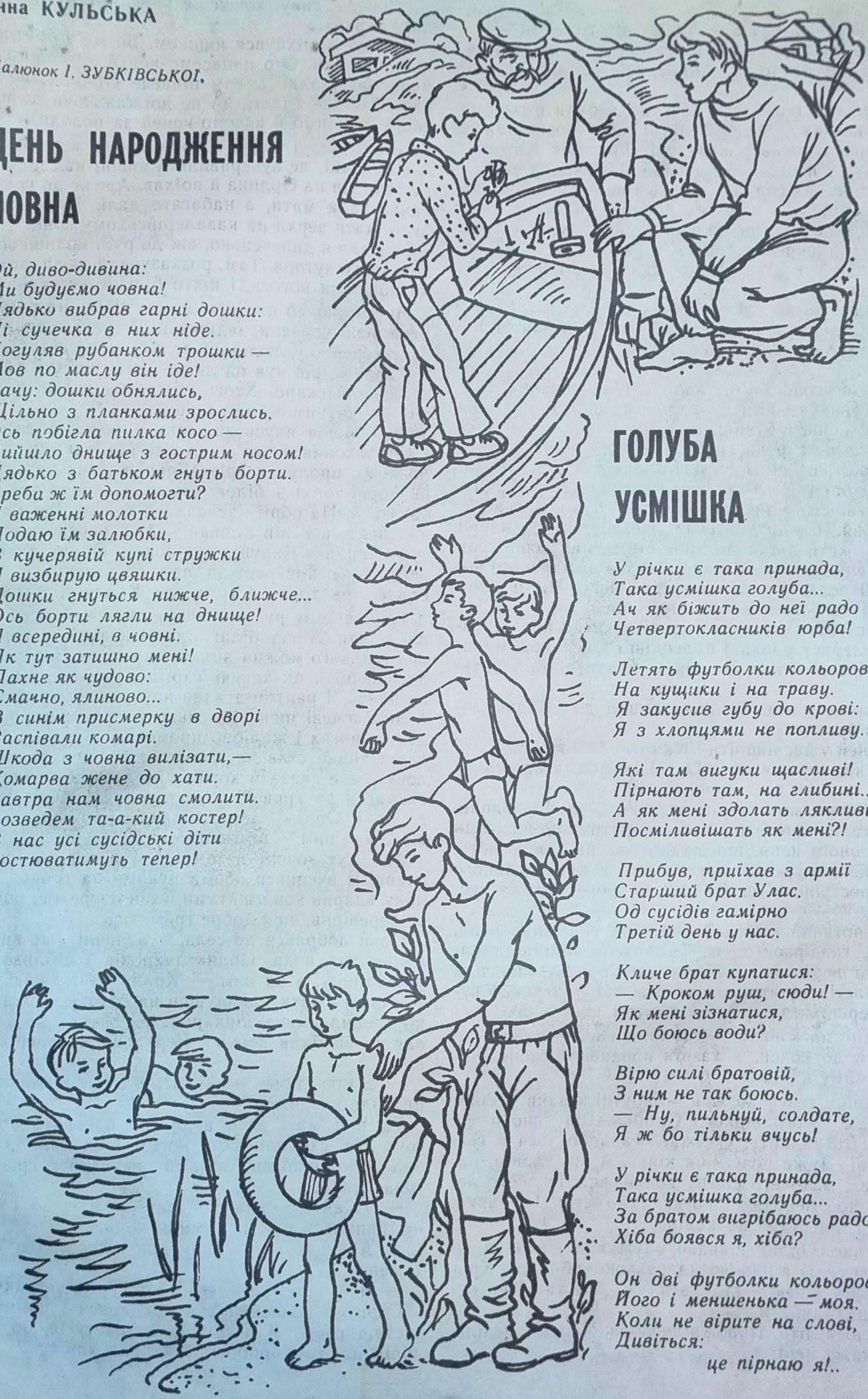

ГОЛУБА УСМІШКА

У річки є така принада,
Така усмішка голуба...
Ач як біжить до неї радо
Четвертокласників юрба!

Летять футболки кольорові
На кущики і на траву.
Я закусив губу до крові:
Я з хлопцями не попливу.

Які там вигуки щасливі!
Пірнають там, на глибині...
А як мені здолать лякливість,
Посміливішать як мені?!

Прибув, приїхав з армії
Старший брат Улас.
Од сусідів гамірно
Третій день у нас.

Кличе брат купатися:
— Кроком руш, сюди! —
Як мені зізнатися,
Що боюсь води?

Вірю силі братовій,
З ним не так боюсь.
— Ну, пильнуй, солдате,
Я ж бо тільки вчусь!

У річки є така принада,
Така усмішка голуба...
За братом вигрібаюсь радо,
Хіба боявся я, хіба?

Он дві футболки кольорові:
Його і меншенька — моя.
Коли не вірите на слові,
Дивіться:
це пірнаю я!..

ПИСЬМЕННИКИ — ДІТЯМ

Редакція журналу «Піонерія» продовжує знайомити читачів з відповідями відомих українських радянських письменників на запитання нашої анкети:

1. Над якими новими творами для дітей Ви працюєте?

2. Чим приваблює Вас життя сучасної школи, піонерської організації, внутрішній світ нинішніх хлопчиків і дівчаток?

3. Що б ви порадили, побажали юним авторам, які звертаються до журналу з першими літературними спробами?

Ось що відповідають нам письменники.

Богдан ЧАЛИЙ:

Коли читачі запитують, над чим у даний час працює письменник, їх, гадаю, цікавлять не назви нових книжок та імена героїв, а ті теми, той напрямок пошуку, що його веде літератор. Для мене таким головним, визначальним напрямком завжди був і залишається пошук нових поетичних образів, у яких вигравала б усіма барвами, виблискувала б чарівними гранями великої щедрості своєї рідна наша земля, наш радянський край. У цій щедрості — доброта й велич людського серця, ніжне цвітіння душі, що може перейти — і так часто переходить на наших очах в повносиле буяння справжнього таланту. Батьківщина створила всі умови для щасливого розвитку дитячих обдарувань, і коли вже говорити про найхарактерніше у сучасних школярів, то, на мою думку, це — талановитість.

Ще не зустрічалося мені школи такої (а буваю я в них частенько), де б не віршували юні поети, не творили юні художники, музиканти. Та й журнал «Піонерія» з чудовими його рубриками «Малий кобзарик», «Фестиваль юних художників» дає постійні підтвердження цього. Притому, що особливо цінно, юні автори прагнуть не просто, так би мовити, заявити про себе, а продемонструвати вірність найвищим ідеалам. Тому, на мою думку, заслуговує всілякого заохочення літературний конкурс «Партія веде», що його журнал продовжує ось вже протягом року і в якому виступили з творчим дебютом чимало школярів-початківців. Синівська вдячність мудрій Комуністичній партії, любов до рідної Вітчизни, палке бажання бути гідними спадкоємцями славних традицій старших поколінь — такі провідні теми їхніх творів.

Єдине, чого хотілося б побажати — щоб праця літературна чи інший якийсь вид художньої творчості стали щоденною необхідністю, щоб юний автор брався за перо чи за пензель не час від часу, з якоїсь особливої нагоди, а систематично, з почуттям великої відповідальності за долю свого таланту. Нам потрібні першокласні токарі й механізатори, шахтарі і сталевари, інженери і вчителі — та все це мають бути люди високоосвічені, гармонійно розвинуті.

І як письменник я не маю сумніву у тому, що серед них будуть також прекрасні літературні таланти, зокрема, й такі, чиїм покликанням стане дитяча література...

Щасти ж вам, юні друзі!

Юрій ЗБАНАЦЬКИЙ:

Де б не працювала радянська людина,— в цеху заводу, на колгоспному полі, в науковій лабораторії чи в письменницькому кабінеті,— всі її думи і помисли, всі її справи нерозривно зв'язані з тим, чим живе наша радянська країна, за що бореться рідна Комуністична партія. Особливо знаменний рік нинішній, бо це рік історичного XXV з'їзду КПРС, що дав нам ясні і такі величні накреслення, відкрив захоплюючі перспективи творення.

Для нас же, літераторів, з'їзд пам'ятний ще й тим, що на ньому було дано винятково високу оцінку діяльності письменницької організації країни, і це не може не покладати на нас, чиє перо і серце належать партії, ще більшу відповідальність, бажання відповісти на цю батьківську турботу новими високохудожніми і високоідейними творами.

Чудова наша радянська дійсність, героїчна історія першої в світі Країни Рад — невичерпне джерело натхнення, творчих задумів. Мені дуже приємно, що останні мої твори «Кують зозулі» та «Славко», які, до речі, вперше були представлені юним читачам саме на сторінках журналу «Піонерія», знайшли відгук у щирих дитячих серцях.

Нелегка, сповнена найсуворіших випробувань доля молодого воїна Федора Бакуменка та його побратима Славка дорога хлопчикам і дівчаткам так само, як дорогі і близькі їм справи їхньої ровесниці і сучасниці Ляни («Кують зозулі»). В цьому, мені здається, є відповідь на друге запитання анкети — що особливо приваблює мене в нинішніх школярах, піонерах і комсомольцях.

Як колишнього вчителя мене постійно цікавлять питання шкільного життя, тих величезних змін, які відбуваються в школі. Отож, із читачами намагаюся спілкуватися не лише через свої книжки. Зустрічі з юнню — це те, що завжди хвилює, що додає сил і снаги. А ще — спонукає бути суворішим до себе, бо, на мою думку, немає читачів вимогливіших і вдячніших, ніж діти.

Вимогливість, принциповість, наполегливість — ось ті риси, які необхідні кожному, хто сам мріє стати в майбутньому письменником. А виховувати їх слід вже сьогодні, в усіх своїх справах — великих і малих.

ГОЛОВНА ПЛОЩА КРАЇНИ

Тобі, друже, певно, не раз мріялось одного сонячного дня приїхати до зореносної столиці нашої Вітчизни — красуні Москви, щоб побувати на легендарній Красній площі.

У різних містах світу є багато розкішних і чепурних, широких і радісних площ. Та жодна не може зрівнятися з головною площею Країни Рад. Кожному, хто вперше ступає на її бруківку, здається, що з усіх віків зійшлася сюди сама історія. Невимовно високі почуття бентежать душу, коли бачиш знайомі, дорогі серцю Кремлівську стіну, Мавзолей.

Чого тільки не довелося пережити древній, але й вічно молодій, завжди заповненій людом Красній площі! Таку назву дістала вона давним-давно, ще три століття тому. Красна — значить, гарна, красива. І, справді, з якого боку не дивився б на неї, площа здається однаково казково прекрасною, зачаровує з першого погляду.

Не одразу стала вона такою, яку знаємо сьогодні. Були на її віку лихоліття, пожежі, відбудови і реконструкції. Протягом кількох століть складався чудовий архітектурний ансамбль площі. Височать як відгомін далекого минулого видатні пам'ятники російського зодчества: Кремлівська стіна зі Спаською, Сенатською, Нікольською баштами, Покровський собор, відомий як храм Василія Блаженного. Незвичайно сувора архітектура червонокам'яних стін, по-особливому стрункі гостроверхі башти Кремля, підкреслено урочисті святкові форми собору. В усьому цьому з великою художньою силою втілено вікопомні сторінки історичного минулого Москви, яка була ініціатором і основою утворення на Русі єдиної могутньої держави.

Наче промовляють до сьогоднішніх поколінь відважні рицарі, російські національні герої — Кузьма Мінін і Дмитрій Пожарський, пам'ятник яким здіймається неподалік од собору. Це вони на початку сімнадцятого століття очолили героїчну боротьбу народу проти польської інтервенції і привели воїнів-визволителів через Красну площу у Кремль.

Красна площа пам'ятає мужню смерть Степана Разіна і безславну втечу й розгром наполеонівських орд...

Нові безсмертні сторінки в історію площі вписав наш двадцятий вік. Саме тут відбувалися важливі й вирішальні бої московських робітників проти білогвардійців та юнкерів у період Великої Жовтневої соціалістичної революції. Ще живі свідки, учасники тих буремних днів, коли після впертих кровопролитних боїв революційні загони, наступаючи з Красної площі, штурмом взяли Кремль і підняли над ним червоний прапор соціалістичної революції. Багато борців за нове світле життя трудового люду склали тоді свої голови.

На Красній площі виступав, приймав паради вождь світового пролетаріату Володимир Ілліч Ленін. Вдячний радянський народ збудував своєму геніальному вождю величний Мавзолей, до якого завжди нескінченний людський потік з усієї земної кулі. Постійну вахту біля нього несуть радянські воїни. Лягають і лягають до його підніжжя квіти.

Під Кремлівською стіною поховано соратників Ілліча, видатних діячів Комуністичної партії і Радянської держави — Я. М. Свердлова, М. В. Фрунзе, Ф. Е. Дзержинського, М. І. Калініна, А. О. Жданова...

Головна площа країни у далекому 1924-му бачила парад юних громадян Радянського Союзу. Тоді піонери, приймаючи ім'я вождя, дали тут клятву вірності ленінським заповітам, присягнули своїм старшим товаришам — комуністам і комсомольцям високо нести прапор Леніна, жити, вчитись і боротися по Іллічу.

В роки радянської влади Красна площа стала місцем всенародних демонстрацій трудящих і парадів Збройних Сил Країни Рад, які яскраво показують могутність нашої держави, непохитну морально-політичну єдність, згуртованість народу навколо партії. Як символ нездоланності, віри у перемогу над чорними силами фашизму запам'ятався всьому світові військовий парад на Красній площі 7 листопада 1941 року, коли ворожі полчища рвалися до Москви, а біснуватий Гітлер обіцяв саме цього дня організувати тут свій парад. Скупі кадри кінохроніки воєнних років зафіксували засніжені колони мужніх захисників столиці, їхній бадьорий і впевнений крок: прямо з Красної площі вирушали вони на бойові позиції.

У важку воєнну пору Красна площа, Кремлівські куранти надихали, кликали людей до боротьби. Кожну перемогу наших воїнів на фронтах площа відзначала великим торжеством, столиця салютувала артилерійськими залпами. Дев'ятого травня пам'ятного 1945 року пісні, сміх, сльози радості, салюти злилися тут в єдину невимовну святкову урочистість.

Незабутнє торжество відбулося на Красній площі наступного місяця: було проведено Парад Перемоги. Гордо пройшли площею радянські воїни-переможці, кинувши до підніжжя Мавзолею прапори розгромлених фашистських полків і дивізій.

Красна площа квітневої пори 1961 року зустрічала героїчного сина землі, першого космонавта Юрія Гагаріна, а потім — й інших покорителів космічних трас.

Щороку Першого травня і Сьомого листопада ти чекаєш біля екрана телевізора моменту, коли на трибуну Мавзолею піднімуться керівники партії і уряду і, як завжди, на Красній площі почнеться велике свято...

Красна площа стала часткою твого серця, пульсом твого життя.

На фото: Красна площа сьогодні.

Фото Г. УГРИНОВИЧА.

★

У дру

★

Т

ЗДРАСТУЙ, «МОЛОДА ГВАРДІЯ»!

Фото Г. ГОЛУБЄВА.

★ Поверхи щастя.

★ У дружині «Зоряній».

★ Тут сонце сяє кожному.

ЗДРАСТУЙ, «МОЛОДА ГВАРДІЯ»!

★

Чудовий подарунок будівельників — нова школа над морем.

З моря цей пагорб здається різнокольоровим барвистим містечком. Здіймаються в небо світлі споруди, збудовані зі скла і бетону. Весела метушня на алеях, дзвінкі голоси на майданчиках засвідчують: тут живе дружна піонерська сім'я.

Берег оживає з першими сонячними променями. Починається шикування на ранкову зарядку, перегук сурм, щасливих радісних голосів.

Республіканський табір ЦК ЛКСМУ «Молода гвардія» розпочинає свій робочий день. Ми не обмовилися, саме так: робочий. Бо, з'їжджаючись до Одеси з різних областей України, школярі тут не лише відпочивають і загартовують здоров'я.

У своєму таборі-містечку вони продовжують навчання в школі, обмінюються досвідом роботи, набутим у ланці, загоні, дружині. З юними ленінцями працює чудовий педагогічний колектив, який дбає про ідейно-політичне загартування дітей. Важливе місце в цій роботі належить вихованню піонерів на прикладі життя і діяльності В. І. Леніна, революційних, бойових і трудових традиціях Комуністичної партії, радянського народу, Ленінського комсомолу.

Понад одинадцять тисяч піонерів-активістів прибувають сюди щороку, щоб набратися знань, сил, бадьорості. Розташовуються вони у чудових сучасних корпусах, групуються у трьох дружинах — «Сонячній», «Зоряній», «Морській».

І одразу ж тут-таки, на березі, зустрічаються з легендарними образами героїв-молодогвардійців, чиє високе ім'я носить табір і чий подвиг — зразок безмежної відданості рідній Батьківщині, радянському народові. На широкому і просторому майданчику — скульптурні портрети Олега Кошового, Уляни Громової, Івана Земнухова, Любові Шевцової, Івана Туркенича... Краснодонські герої завжди незримо присутні на піонерських лінійках, на всіх урочистостях, що відбуваються тут.

Легендарний герой громадянської війни Григорій Іванович Котовський ще у двадцяті роки по-батьківськи піклувався про те, щоб табір міг існувати, щоб сюди приїжджали відпочивати діти робітників і селян. Кавалеристи-котовці чим тільки могли, допомагали юним ленінцям, які отаборилися на Лузанівці: одні обладнували піонерський табір, інші сприяли дітям у підготовці до оглядів, конкурсів, дарували сурми, барабани, діставали одяг і взуття.

«Молодій гвардії» вже півстоліття. Не одразу табір став таким гарним, привітним, затишним. Починався він із кількох наметів на далекій одеській окраїні — Лузанівці. З історією «українського Артеку» піонери знайомляться у музеї, де зібрано цікаві реліквії далеких двадцятих років, листи, газетні повідомлення.

Не впізнати тепер «Молоду гвардію». За останні два десятиріччя тут усе значно розширено, зі смаком реконструйовано.

Доклали до цього вміння і винахідливості ленінградські проектувальники та одеські будівельники тресту «Чорноморгідробуд», комсомольські працівники. Нові спальні корпуси, Палац піонерів з кіноконцертним залом, їдальня, гуртожиток для піонервожатих, медичний корпус — всього й не перелічити! І чудова сучасна школа з технічними кабінетами, світлими і просторими класами, де в одну зміну навчається 1200 учнів. А скільки зроблено у справі благоустрою території піонерського табору. Шість з половиною мільйонів карбованців витрачено на все будівництво.

Ще кращим стане «український Артек» в нинішньому п'ятиріччі. Заплановано спорудження нового кіноконцертного залу із сучасним устаткуванням, центрального спортивного комплексу з плавальним басейном, великого відкритого кінотеатру на дві тисячі глядачів.

Цікаво, винахідливо, з урахуванням побажань школярів республіки заново обладнано місце над самим берегом моря, де збиратиметься загальнотабірна піонерська лінійка. Підростуть декоративні насадження, яблуневий сад.

Хлюпоче об піщаний берег легка морська хвиля, вітер підхоплює й далеко розносить солонуваті бризки. Шикуються піонерські загони, дружини. Попереду — веселий і радісний день, що запам'ятається на все життя.

Георгій БІЛАНЕНКО.

Ярослав СТЕЛЬМАХ

У чужому лісі

Казкова повість про довірливе зайченя Люську, незвичайні мандри, загадкові перетворення та безліч інших цікавих речей

Малюнки А. ЖУКОВСЬКОГО.

1

В далеких і таємничих африканських джунглях жив лев Толябун. То був злий і невдоволений з усього лев. Коли світило сонце, він гарчав, бо йому було жарко, коли ж наставав вечір, дратувався, що йому прохолодно, натщесерце був лютий од голоду, а пообідавши — од того, що вже наївся. Його дратувало все на світі — дерева, річка, пташки, звірі, а через те, що виказував він своє роздратування голосним ревом, то тільки отой рев і чутно було з ранку до ночі.

Усім Толябун набрид, але його боялись і нічого не могли вдіяти. Він безкарно поїдав звіряток і зрештою так знахабнів, що мало не зжер навіть одного професора-дослідника. Чоловік цей, на ім'я Бу́ртіус, прилетів до Африки на повітряній кулі. Прив'язавши свою кулю до пеньочка, Буртіус прихопив дві підзорні труби, три бінокля, термос із кавою, записник і, згораючи од бажання що-небудь дослідити чи відкрити, рушив уперед.

Ледь ступив він кілька кроків, а вже зробив багато відкриттів, які тут же старанно занотував у записнику.

Відкриття № 1
Африка дуже велика.

Відкриття № 2
У Африці багато дерев,
які в нас не ростуть.

Відкриття № 3
Пісок у Африці на смак
такий же, як і в нас
удома.

Од усіх цих відкриттів Буртіус дуже стомився й зголоднів. Тож він розстелив на землі невеличку скатертину, видобув із похідної торбинки, в якій мав звичку носити все найнеобхідніше, пиріжок із м'ясом і заходився їсти.

Аж тут його увагу привернув здоровенний звір, котрий, утупивши пожадливий погляд у Буртіусовий пиріжок, витнувся з-за кущів.

— Е, ні-ні,— мовив великий дослідник, одразу зметикувавши, до чого воно йдеться, й сховав руку з пиріжком за спину. — Я й сам голодний!

Але знахабнілий і кровожерливий Толябун — а то ж, звичайно, був він — дико ревонув і кинувсь уперед.

Од такого страшного ревіння вчений знепритомнів і впав на свою скатертину, де й пролежав три години і чотирнадцять хвилин із затиснутим у руці пиріжком. А хижий невихований Толябун підбіг до торбинки і, вмить проковтнувши дослідникові припаси, кинувсь до повітряної кулі. А до всіх повітряних куль знизу причеплений міцний кошик, щоб

мандрівникам було де сидіти, було де тримати консерви, мішки з піском і балон з летючим газом. Отож лев заліз у кошик, бо сподівався знайти ще якусь поживу, коли це відчув, як ноги йому слабнуть у колінах, голова йде обертом. Він голосно ревнув, не розуміючи, в чому справа, але тієї ж миті обважніло гепнувся на саме дно і затих.

Минуло немало часу, поки звірята надибали хороброго Буртіуса.

— Ой, хто це? — скрикнули близнюки-мавпенята, Бегемотик і Жирафеня в один голос.

— А он, дивіться! — вигукнуло мавпеня, вказуючи туди, де між дерев бовваніла повітряна куля. Сонце вже добряче вигріло її, і куля рвалася вгору, та не могла злетіти, стримувана міцним мотузом.

— Ого,— зачудувавсь Бегемотик. — Таке здоровенне! Це трохи схоже на дядька Слона, але дядько Слон, по-моєму, не вміє літати, та й кошика в нього нема.

Усі боязко рушили уперед.

— Ой,— прошепотіла Мавпочка, тремтячи так, що всі навкруг затрусились,— мені здається, це Толябун!

Тільки-но пролунало це ім'я, як усіх мов вітром здмухнуло з галявини, зате з навколишніх кущів линув голосний шерхіт — то тремтіли звірятка.

— Це таки лев,— сказало Жирафеня: воно було найвище. — Але чому ж він тоді не вискочив із своєї засідки й не кинувсь на нас?

— Або чому не реве, як завжди? — задумливо промурмотів Дикобраз. — Тут щось не так.

— Мені здається,— встряв до розмови маленький Носоріг, який любив усякі подвиги,— оцей хоробрий незнайомець, котрий лежить поряд, вступив у смертельний двобій з Толябуном, і вони обидва загинули.

— Правильно! — підхопив Бегемотик і гірко заридав. — Такий хоробрий дядечко і загинув.

— Але я щось не бачу на ньому ран,— заперечило Жирафеня, підбігши до Буртіуса.

Справді, на незнайомцеві не було не те що ран, а бодай маленької подряпини.

— Таємнича смерть, — прошепотів маленький Носоріг. Він любив читати різні пригодницькі книжки.

Але тільки-но вимовив ці слова, як Буртіус розплющив очі, звівся на ліктях і голосно чхнув.

— На здоров'я! — гукнули всі.

— Дякую, дякую, друзі! — відповів дослідник і вже націлився схопити до рук свій щоденник, щоб мерщій записати кілька нових відкриттів, коли це побачив затиснутий у долоні недоїдений пиріжок.

— А де це,— запитав стурбовано Буртіус,— величезний звір з чотирма лапами, довгим хвостом і жадібними очима?

— А він там,— відказали всі хором, одразу ж здогадавшись, про кого йдеться. — У кошику, прив'язаному до тієї штуки.

— Та штука,— поважно мовив Буртіус,— зветься моторною повітряною кулею, і я прилетів на ній досліджувати ваші краї. І вже, мабуть, немало дослідив би, якби не моє нове відкриття...

— А що це за відкриття? — поцікавився допитливий Бегемотик.

— А отой же звір,— відказав Буртіус. — Він так мене налякав, що я знепритомнів з переляку, точніше, е-е-е, заснув з несподіванки! От я йому зараз покажу,— вигукнув рішуче хоробрий учений, кинувшись до своєї кулі.

— Не ходіть туди,— загукали звірятка. — Він вас з'їсть.

— З'їсть? — здивувавсь Буртіус. — Що ж це за цабе таке?

— Це лев Толябун,— пискнула маленька Зебра.

— Лев?.. Лев... Ах, лев,— зневажливо повторив учений. — Значить, я зробив поки що тільки три великих відкриття. Ну, і як він поводиться?

— Жахливо! Просто жахливо! — закричали всі наперебій. — Він усіх нас ображає і лякає. Через нього ми боїмося ходити до школи і навіть гуляти. Він уже з'їв кількох наших товаришів.

— А тепер нахваляється з'їсти мене,— прошепотів Бегемотик. — Він називає мене череватеньким опецьком.

— Каже, що мій ріг зроблено з картону, і він коли-небудь одірве його, щоб чіпляти капелюха,— протягнув маленький Носоріг.

— А мені повисмикував весь хвіст, граючись у індіанця,— вигукнув Павич із гущавини. Він тижнів зо два сидів там, чекаючи, поки відросте новий хвіст.

— Тільки й робить, що нас страхає...

— То справжнісінький бандит,— обурився Буртіус. — Але стривайте, що ж він робить там, у моєму кошику?

— Спить,— одказало Жирафеня.

— Ах, негіднику! — зарепетував раптом Буртіус, вздрівши порожню торбинку. — Мої пиріжки! Мої пампушки з повидлом! О мої цукерки! Де ви тепер? Я знаю, де! Ви в череві у цього хулігана, кривдника безневинних і беззахисних звіряток, у цього харцизяки! Але стривай-бо! Стривай! — Професор Буртіус урвав свою гнівну промову і нестримно зареготав.

Звірі здивовано дивились на нього. Річ у тому, що професорова матуся поклала йому до торбинки снотворні таблетки, вона дуже турбувалася, щоб Буртіус добре спав.

То ж зрозумівши, що разом із їжею лев ковтнув таблетки й заснув, Буртіус аж зайшовсь од сміху.

— Тепер спатиме й спатиме, — реготав він. — Тож давайте придумаємо, як його провчити, щоб більше нікого не кривдив. Для початку зв'яжемо, поки не прокинувсь.

Гуртом наблизилися до кулі і сміливо зв'язали йому передні лапи.

— Ой, дивіться, що я знайшов,— мовило, нахилившись над Буртіусовою торбинкою, Мавпеня. — А ось іще, ой, як їх багато!

— Таблетки,— прошепотів Буртіус. — Це ж мої ліки. Значить...

Договорити він не встиг. Могутній рев розітнув тишу, і над краєм кошика повітряної кулі, що пнулась угору, з'явилася розлючена левова пика.

— Рятуйся хто може! — заволав Бегемотик, хоча й розумів, що тікати вже пізно.

І раптом хоробрий Буртіус вихопив з-за пояса ножа, якого завжди носив при собі, й кинувсь уперед. Звірі завмерли — невже учений сам-один зітнеться з хижаком? На мить і лев отетерів. І саме тут Буртіус з розмаху вдарив ножем по туго напнутому мотузу, що стримував повітряну кулю. Не встиг ніхто й отямитись, як вона рвонулась угору понад дерева, набираючи висоту, і аж тоді пролунав жахливий за-

паморочливий рев лютого, обдуреного, але вже нікому не страшного лева.

Вдячні звірятка повернулись до відважного вченого.

— Що ж сталося, професоре? — запитав маленький Носоріг.

— Та я думаю, ви вже й самі здогадались,— одказав той. — Виявляється, лев з'їв лише дві-три таблетки, а решта розсипалась. Та я радий, що все добре скінчилося.

— І ми раді, дуже вам вдячні,— мовили звірята.

А грізний лев, повен люті, жадоби помсти, голодний, летить не знати куди і ще може заподіяти чимало лиха...

2

Йшло собі лісовою стежкою зайча. У прегарному настрої дибало воно і ласувало цукровим півником на паличці — вранішній подарунок матусі.

Зайча й незчулось, як у руках у нього лишилася тільки паличка.

«Ой-йо-йой»,— подумало воно, з жалем позираючи навкруги, мовби цукровий півник міг спурхнути з палички й сховатися десь у кущах, і раптом вздріло поміж дерев білу кулю. Куля та шарпалась од подувів вітру, сіпалась то вгору, то вниз, заплутавшись безнадійно в гілках, не могла знятися з місця.

«Ух ти!» — подумало зайча і, згораючи од цікавості, пострибало вперед. Воно вже встигло уявити, скільки днів знадобилось на те, щоб надути таку велетенську кулю і як гарно буде гуляти з нею на мотузочці, аж раптом побачило перед собою якогось незнаного величезного жовтого звіра з довгим хвостом. Він лежав на траві із зв'язаними передніми лапами і дивився на зайча.

— З-з-д-д-ра-а-с-т... — мовило воно і зупинилося на всяк випадок на безпечній відстані.

— Здрастуй, здрастуй, серденько,— ласкаво озвався звір. — Як живеш?

— Д-д-я-ак-у-у... Д-д-ообр... — відповіло зайча. Не те, щоб воно злякалось, ні, просто в нього була така звичка — в деяких випадках трошки заїкатись.

— Чудово! Це справді чудово! — вигукнув жовтий звір. — Я дуже люблю, коли хтось добре живе. Я й сам живу непогано, але оце трапилася зі мною халепа!

«Бідний»,— подумки поспівчувало зайча, підступаючи ближче, і спитало:

— Яка халепа?

— Бачиш... До речі, як тебе звуть?

— Люська! — сказало зайча. — І я вже скоро піду до школи.

— Яке гарне ім'я,— розчулився звір. — І як воно тобі личить.

Люська з радощів порожевіла.

— Так от я, бачиш, великий друг усіх африканських звіряток.

— То ви, значить, аж із Африки! — здивувалася Люська.

— Еге ж, прямісінько з неї.

— Як же ви опинились у нас? Це ж дуже далеко.

— Ще б пак! — погодився жовтий звір і злегка рикнув.

— Ой! — відскочило зайча. — Чого це ви?

— Згадав своїх друзів,— відповів той. — У мене їх дуже багато. Сумують, мабуть, без мене. І Жира-

феня, і мавпенята, і опецьок отой, Бегемотик, смачненький такий...

— Хто смачненький? — насторожилась Люська.

— Хіба я сказав смачненький? Маленький! — поправився жовтий звір. — Усі маленькі звірятка мене дуже люблять, бо я їхній найперший друг і захисник.

— Значить, і нашим будете захисником? — спитало довірливо зайча.

— А від кого вас захищати?

— Та ніби нема від кого. Був у навколишніх лісах Вовк, та й того перевиховали.

— Значить, ви тут усі нелякані? — зрадів жовтий звір. — Неполохані?

— Ні-і.

— Це добре, добре. Не те, що в наших лісах. Всі аж трусяться, як мене побачать.

— Чому? — поцікавилась Люська.

— Та на радощах. «От,— кажуть,— іде наш найперший друг і захисник». Еге ж, так прямо і кажуть. О! Хочеш буду і твоїм другом?

— Хочу! — пискнула Люська.

— Ну от! А звуть мене Толябун.

— Це, мабуть, по-нашому Толик, — запитало зайча. — І від кого ж ви всіх захищаєте?

— Ого! Багато, знаєш, є всяких звірів, які тільки й мріють когось скривдити. От, наприклад, трирогий пацюк, або отой, з двома пащами, ех, забув, як зветься,— на ходу вигадував Толябун.

— Як це, з двома пащами? — роззявила рота Люська.

— А отак — одна спереду, а друга ззаду,— і в кожній по сімдесят три зуби,—брехав далі Толябун.

— Вони ж, ма-буть, стра-шні,— знову стала заїкатись Люська.

— Ще й які! — ствердив лев. — Але мене бояться. Я їм кажу: «Ви тільки зачепіть кого-небудь! Матимете справу зі мною». І не чіпають. О! Це ж вони мені й помстилися. Життя, Люсю, суворе. Підіслали до мене шпигуна в окулярах із сонними таблетками, і коли я заснув, зв'язали й відправили на цій кулі. П'ять діб носило мене в повітрі, макової росинки в роті не тримав. Ух я їх, коли повернусь!

— Як же ви повернетесь, Толику? — співчутливо запитала Люська. — Може, я вам чимось допоможу. Адже ви хочете додому?

— Ще й як! Замість того, щоб бігати рідними джунглями і шукати собі здобич, я лежу тут, бозна-де, голодний і зв'язаний.

— Що ж це я стою! — похопилось зайча. І, підбігши до лева, почало розв'язувати міцні вузли. — А про яку здобич ви говорите, про їжу?

— Еге, про їжу.

— А що ви любите їсти?

— А ти? — ухилився од відповіді Толябун.

— Моркву!

— І я моркву. От і доводиться її добувати. Поки знайдеш дерево, поки залізеш на нього...

— На дерево? Хіба морква росте не в землі? — сплеснула лапками Люська.

— Ти розв'язуй, розв'язуй,— поквапив лев. —Це, певно, у вас росте в землі — а у нас на деревах,— викрутивсь, бо він і зеленого поняття не мав, що то таке «морква».

— А капуста теж на деревах? — розпитувала Люська.

— Ні, капуста на кущах! Я її теж люблю,— додав мерщій. — Ех, зараз би капусточки пожувати... — зітхнув удавано.

— А я вас пригощу. У нас є,— пообіцяла щиросерда Люська. — Ну, от і готово! — мовила, розв'язавши останнього вузла.

— Але більше за все я люблю знаєш, що? — спитав хижий підступний Толябун, ступаючи вперед.

— Що? — спитала Люська, довірливо зазираючи йому у вічі.

— Таких пухнастеньких, маленьких, дурненьких зайчаток, як ти! — ревонув лев і кинувсь на неї.

Не встигла Люська навіть і злякатись, як ноги вже несли її геть, а за нею мчав жахливий Толябун.

— Стій! Кому кажу! — кричав він. — Усе одно спіймаю. Стій, бо гірше буде!

Але Люська миттю зрозуміла: найгірше бути з'їденою, і мчала прудкіш од вітру світ за очі. Поминувши верболіз, обоє вибігли в поле. Вперед, праворуч, ліворуч — скільки тривала та гонитва, ніхто не зміг би сказати. Певно, лев легко наздогнав би Люську, та в нього затерпли лапи, що були довго зв'язані. До того ж звір дуже підупав на силі, бо п'ять днів нічого не їв.

Надвечір попереду завиднів якийсь чужий ліс. Зайча поминуло перші дерева і озирнулось — висолопивши язика, лев уже не біг, а шкандибав із останніх сил. І тут Люська зрозуміла, що врятувалася. «Гей ти! — крикнула вона. — Ось на тобі!» — І показала левові носа. Тоді увігналась у ліс і зникла за деревами.

Дивлячись їй вслід, Толябун од люті дер пазуриськами якогось стовбура.

3

Сонячного дня песик Бурмосик, поснідавши, взяв кошика й подався збирати суниці для свого найкращого друга цапка Буцика, бо хто ж іще, як не Буцик, любить солодкі суниці найбільше в світі. Де розташована та галява, ніхто в лісі не знав, а песик про неї не дуже то й розводивсь — адже суниця на ній росла не така, як звичайно, а куди більша. Ці суниці Бурмосик виростив сам і дуже ними пишався.

Та цього разу, вийшовши на галяву, Бурмосик зрозумів, що хтось на ній господарював. Навколо були об'їдені ягоди, прим'яті листочки. «Ну от,— подумав він. — Я так і знав. Хто ж це міг бути?» Заходившись збирати ягоди, песик раптом помітив, що чийсь хвостик висовувався з-під куща ліщини. Бурмосик ступнув ближче й побачив, що то спить зайченя. «Так от хто їв мою суницю»,— здогадавсь Бурмосик і ледь загарчав. Чи то загарчалось йому голосніше, ніж хотілось, чи в того зайчати був добрий слух, але воно миттю скочило на ноги й відстрибнуло за кущ, кліпаючи зі сну великими очима. Але побачивши, що перед ним стоїть досить симпатичний песик, навіть спромоглося на усмішку й запитало:

— Ти хто?

— Я — Бурмосик. А ти?

— А я Люська... Слухай, а ти тут поблизу нікого не бачив? — І поглянула довкола.

— А тут нікого бути й не може, бо цю галяву знаємо тільки я і мій друг Буцик.

— А тепер, виходить, і я знаю вашу галявку.

— Виходить, що так. Але як же ти все-таки тут опинилась?

Люська вийшла з-за куща і розповіла Бурмосикові все, все: і про цукрового півника, і про велику куолю, і про хитрого Толябуна.

— А якби ти знав,— закінчило зайча,— як він ревів од люті! Люба матуся, яке щастя, що вона навчила мене так прудко бігати... Люба матуся,— повторила Люська і заплакала.— Лю-лю-ба-ба ма-ма-ту-ся,— проривались крізь плач Люсьчині слова.— Д-де-де ти-ти те-те-пер?

— Та де ж, як не в вашому лісі,— запевнив її Бурмосик. — Чекає на свою донечку.

— А до-до-донечка д-де-де? — схлипувала Люська.

— Та де ж, як не в нашому лісі, — одказав Бурмосик.

— А я цілий д-день б-бігла куди очі бачать і не знаю, д-де мій ліс.

— Знаєш що, — мовив Бурмосик. — Я ж саме збирався на косовицю до Буцика, хотів помогти йому запастися сіном на зиму. Ходімо й розкажемо все. Він повинен знайти який-небудь вихід. А поки підкріпись трохи суницею. — І песик простягнув Люсьці майже повний кошик запашних лісових ягід.

* * *

А тим часом Толябун, наморившись од цілоденної біганини за зайчам, хропів у гущавині. Йому снилася повна жахів подорож на повітряній кулі, коли він, здавалося, щомиті міг випасти з кошика, розбитись об стрімкі скелі, потонути в океанських хвилях або ж просто наштрикнутись на гілки дерев. Та куля щасливо приземлилась, і ось він женеться за тим куцехвостиком, а ось уже зайча показує йому з-за дерев носа. Загарчавши від образи, лев сіпнувсь уві сні й розплющив очі.

Сонце пробивалося крізь верховіття лагідними струменями, співали пташки, в повітрі танцювали метелики. Толябун уже одкрив пащу, щоб заревти на весь ліс — його все те страшенно роздратувало, — але тут до нього долинуло якесь порипування, чиїсь кроки і неголосний грубий спів:

А тому, що без води
І не туди, і не сюди.

— Ану-ну, побачимо, хто то такий, — мовив до себе Толябун і, закривши пащу, витнув морду із заростей.

Стежкою повз нього сунув Вовчисько із брилем на голові, у ковбойці з підкасаними рукавами, старих джинсах і пхав перед собою візок. На візку лежала бочка.

«Ти ба!» — подумав лев і, почекавши, поки Вовк пройде, гарикнув йому в спину:

— Гав!

— Ой! — обізвавсь Вовк і гепнувсь на землю. Вода з перехиленої бочки хлюпнула йому на штани.

— Здоров, братику! — крикнув лев, виходячи із засідки.

— Привіт! — підвівся Вовк, вдивляючись у незнайомця.

— Не пізнаєш?

— Не маю честі знати, — сухо кинув Вовцюга і, обтрусивши штани, взявся за ручки візка.

— Стій! Куди ж ти?

— На кудикину гору, — відповів сіроманець. Як видно, він не дуже був схильний до розмов.

— А що там таке? — поспитав лев. — Я теж хочу.

Прилетівши здалеку, він не дуже розумівсь на тонкощах тутешньої мови.

— Що треба! — відрубав Вовк. — Тобі яке діло? Іди собі своєю дорогою. Я ж тебе не чіпаю.

— Та стій же, — мало не змолився лев. Не до такої мови він звик у себе в джунглях. — Ми ж із тобою мовби родичі, а ти мене так стрічаєш.

— Родичі? — здивувався Вовк. — А ти хто ж такий?

— Я — лев. Чув, мабуть?

— Та чув щось таке... Звідки ж ти тут узявся?

— Отож бо! З Африки самої. Прилетів до нас якийсь, весь біноклями обвішаний, компасами... Так я його з'їсти хотів. Але спершу дай, думаю, перевірю, що в кошику лежить, який до повітряної кулі прив'язаний. Може, щось поживне знайду. Заліз здуру, а куля знялась і залетіла аж до вас. І тепер от я тут, бідний, без роду, без племені...

— Що ж далі думаєш робити? — поцікавився Вовк.

— Погостювати трохи хотілося б. Добре у вас тут. Не жарко. Та нема де жити, нема чого їсти, — пожалівсь Толябун, з надією зиркнувши на Вовка.

«Еге, його пусти! — думав той. — Такому їжі не настачишся».

— Мені багато й не треба, — правив далі левисько. — Але я буду не я, коли одне зайченя таки не вловлю. Воно мені буде носа показувати! — затрусивсь од неприємної згадки. — А тоді можна й додому.

— О, правильно! — пожвавішав Вовк. — У гостях добре, а вдома краще — це кожен знає. Ходімо зараз на ту кулю подивимося. Треба — відремонтуємо. Сядеш на неї і тю-тю до себе. Що тобі тут робити?

— Еге, тю-тю! А керувати я вмію? А якщо ще далі мене занесе, на Північний полюс? До білих ведмедів? Я краще вже тут побуду трохи. А тоді й додому, своїм ходом. Ну то як, приймеш?

— Та прийму вже, — знехотя погодився той, зрозумівши, що так просто од лева не відкараскатись.

— А нащо ти воду тягаєш? — поцікавився лев, крокуючи поруч.

— Та город же у мене. Бурячки, петрушечка, часник. Поливати треба.

— Оце так! — проказав Толябун. — А дичина? Та, зрештою, підбіжи до сільця та вхопи курку чи порося яке.

— Е-е, — протягнув Вовк. — Були тут поросята. Троє. Зачинилися в будиночку і ніяк їх не візьмеш. Поліз я через димар, а вони казан на вогонь поставили. Я прямісінько в окріп. Ошпарився увесь. Ото було...

— А, так-так. Щодо м'яса я зрозумів. Ну, а риба?

— Та розумієш, лисиця якось піддурила. «Іди, — каже, — на річку, сунь хвіст в ополонку, та й наловиш рибки». Я й пішов, а хвіст мій...

— Та годі, годі, — урвав розповідь лев. — Слухати не можу. Знов у дурні пошився. Ну, та нічого. Нас уже двоє. Тепер справи підуть. — Будь здоров! Голодні не будемо. Я собі тут план один прикидаю. Тільки кебету треба мати, а не в окріп лізти. Ще

про нас заговорять. Усі в нас отут будуть, — зчепив пазурі.

«Добре йому поради давать, — думав Вовк. — Ще невідомо, до чого мене ця дружба доведе». А вголос спитав:

— Слухай, а про яке ти зайча увесь час торочиш?

— Ти розумієш, — зам'явся лев. — Втекло, капосне, од мене. Все одно спіймаю. — І лев коротко оповів Вовкові події минулого дня. — От щоб тільки воно не втекло, — мовив на закінчення.

— Вдень навряд чи побіжить. Побоїться, — заспокоїв його Вовк. — Повинно діждатися смерку. А чи знає, куди бігти, ти ж кажеш, що мале?

— Мале, — засичав Лев. — Я йому покажу. Може, й не знає, куди, але я од злості одне дерево обдряпав. По ньому не важко здогадатися, звідки ми прибігли.

— Ну, то не біда, — засміявсь Вовк. — Слухайно...

І хоч поблизу нікого не було, він зашепотів щось левові на вухо.

— О, молодця! — похвалив той. — Здорово придумав! Я ж казав — удвох ми сила. То ходімо!

— Зразу? — скривився Вовк.

— А нащо час гаяти!..

* * *

Бурмосик з Люською йшли мимо просторого поля, вкритого яскравими квітами.

— Ой, які гарні квіти, — мовило в захваті зайча. — Було б у нас більше часу, я обов'язково назбирала б оберемок.

— Запам'ятай це місце, — мовив серйозно Бурмосик, — та обминай його завжди десятою дорогою.

— Чому?

— Тому що насправді це не поле, а Страшне Болото, і сюди ніхто ніколи не потикається.

— Болото? — перепитала Люська.

— Поглянь он туди,— вказав лапкою Бурмосик. Посеред болота клубочився і здіймався вгору туман.

— Кажуть, там живе Болотяник.

— Ой, як страшно, — підступила Люська до Бурмосика. — А який він?

— Цього ніхто не знає, та, мабуть, ніколи й не взнає, бо він не виходить із туману, а тільки врядигоди квилить так жалібно й моторошно водночас, і горе тому, хто рушить на цей погук. Того враз засмокче. Проте жоден з нас не одважується взнати, що то насправді.

— Добре, що ти попередив мене, — притихла Люська. — Але все-таки гарні тут квітки, — додала з жалем.

— Може, зайдемо до нас, і ти попоїси? — запропонував Бурмосик.

— Ні, ні, — заперечило зайча. — Ти ще не знаєш, скільки часу я можу бігати, гратись, зовсім не голодніючи. Ходімо швидше. До того ж у нас є майже повний кошик суниць.

— Так то воно так, але ж суниці я ніс для Буцика. Та й ти пригостилася, отож їх залишилося тільки півкошика. Ну, та гаразд. Вистачить всім, — і вони заспішили на посвист Буцикової коси, що вже линув з-за дерев.

(Далі буде).

ЖИТТЯ, ЩО СТАЛО ЛЕГЕНДОЮ

Довкола степ та степ, у синьому мареві бовваніють діброви. Курним шляхом ліниво топає конячина, запряжена в звичайний сільський візок...

Він іде з батьком, ступаючи по розпеченій сонцем дорожній порохняві. Він — Сергійко, Сергій Кравчинський, якого проводжають «у світ», «у люди», до великої науки. Ступають мовчки: все переговорено, висловлені всі напуття. Сергій на якусь мить зупиняється, зриває стебельце з синім цвітом. Сокирки пахнуть сонцем, рідною землею. «Прощайте, любі, я ще повернусь... Неодмінно повернусь!»

Та не судилося хлопцеві знову потрапити до рідних місць. Доля склалася так, що він, ставши героєм, легендою, тільки у снах міг бачити степи Таврії та Подніпров'я. Все життя проминуло далеко на чужині...

Народився Сергій Михайлович Кравчинський 13 липня 1851 року в селі Новий Стародуб, що на Кіровоградщині. Вчився і лікарської, і лісової, і військової справи. Однак над усе захоплювали юне серце і розум вільнолюбні ідеї. В училищі у Петербурзі він знайомиться з марксизмом, бере участь у перших робітничих гуртках, а згодом і сам стає палким пропагандистом передового революційного вчення. Як і його ідейні побратими, Сергій прагне нести трудовому народу світло знань, правди й надії на краще життя.

Жорстока реакція підступно виривала з лав борців молодих пропагандистів. Було арештовано і Сергія. Та йому вдалося вислизнути з жандармських лабет і виїхати за кордон — до Швейцарії, а потім — Франції. Молодий революціонер і тут не складає зброї. Приєднавшись до повстанців Герцеговіни, які піднялися на боротьбу проти турецьких поневолювачів, Кравчинський стає командиром їхньої артилерії. Згодом зближається з італійськими революціонерами, які готують повстання в провінції Беневенто. Сміливців схопили, кинули у в'язницю. Дев'ять місяців чекають вони вироку, що міг бути смертним. Лише збіг обставин дарує Кравчинському волю.

А тим часом в Росії відбуваються численні судові процеси над революціонерами. Сотні, тисячі молодих людей гинуть у тюремних казематах. У відповідь на один з процесів молоді революціонери приймають ухвалу: скарати на смерть шефа жандармів Російської імперії Мезенцова. І серпневого дня посеред людного майдану в Петербурзі Сергій Кравчинський (він уже встиг таємно повернутися до Росії) вбиває ненависного царського сатрапа. Це було нечуване!

Два місяці розшукували месника жандарми. А він — мов у воду канув. Переховуючись у друзів, Сергій пише брошуру «Смерть за смерть», у якій пояснює мотиви свого вчинку.

Та небезпека арешту зростає, і доводиться знову емігрувати. Кравчинський

їде до Швейцарії. Царський уряд, дізнавшись про це, домовляється про видачу Кравчинського. Сергій Михайлович змушений жити під чужим іменем, переховуватися.

Втративши можливість безпосередньо включитись у революційний рух на батьківщині, Кравчинський береться за перо. Він здавна любив літературу, писав колись політичні казки. Тепер слово стає його справжньою зброєю. Кравчинський працює над статтями для російських журналів, першим перекладає російською мовою роман гарібальдійця Рафаелло Джованьйолі «Спартак», твори італійських, іспанських, німецьких письменників.

1881 року народовольці вбивають Олександра II. В Росії посилюється терор. Полюють і за Кравчинським, і знову примушують його залишити Швейцарію. Він нелегально оселяється в Італії. Це було подвійне вигнання.

Однак духу відважного бійця за справу народу не зламати! В тяжкій матеріальній скруті, напівголодний, він вирішує розказати всьому світові, хто такі російські революціонери. З'являється низка нарисів (він назвав їх «портрети») під загальною назвою «Підпільна Росія». Кравчинський пише їх італійською мовою, яку встиг вивчити ще в тюрмі в Беневенто, і підписує не своїм прізвищем, а вигаданим—«Степняк». На честь любої йому, до болю милої батьківщини... Відтоді псевдонім цей стає його другим ім'ям.

Нариси виходять і окремою книгою, яка за короткий час перекладається французькою, німецькою, англійською, іспанською, португальською, шведською, польською, угорською мовами.

Вплив «Підпільної Росії» на передових людей Західної Європи і Америки був надзвичайний. Саме під враженням цього твору зацікавлюється російським революційним рухом англійка Етель-Ліліан Буль (Е.-Л. Войнич), що стала потім авторкою знаменитого роману «Овід». Вона не тільки змальовує образ свого Артура із Степняка-Кравчинського, а й стає його найкращим другом і соратником. Завдяки Степнякові-Кравчинському Войнич вивчила українську мову і була першою англійською перекладачкою геніальних творів Тараса Шевченка.

Та це сталося трохи пізніше, в Англії, куди Степняк-Кравчинський переїжджає, аби позбутися безперервних переслідувань. Саме тут, у Лондоні, він пише серію книг про Росію: «Росія під владою царів», «Російська грозова хмара», двотомну працю «Російське селянство», роман «Андрій Кожухов»... Виходять й інші публіцистичні книги, повісті, романи, друкуються численні газетні й журнальні статті, в яких Степняк-Кравчинський завдає удару за ударом політиці царизму. Він ставить собі за мету відродити справу Герцена, тобто налагодити видання й транспортування на батьківщину революційної літератури.

Тут же, в Лондоні, Степняк познайомився з Фрідріхом Енгельсом, а також з іншими відомими діячами міжнародного пролетарського руху. Ця дружба додавала йому сил, надихала на боротьбу. Разом з Енгельсом Кравчинський бере найактивнішу участь в організації святкування Першого травня, видає журнал «Вільна Росія», організовує «Фонд вільної російської преси».

І скільки ще міг зробити, написати полум'яний революціонер, якби трагічний випадок не обірвав його життя. Туманним лондонським ранком, 23 грудня 1895 року, заглиблений у свої думи, він переходив лінію приміської залізниці і незчувся, як з-за рогу вилетів паровоз...

І нині, коли виповнюється сто двадцять п'ять років з дня народження Степняка-Кравчинського, прогресивні люди з глибокою шаною і вдячністю згадують ім'я славного революціонера, безстрашного борця за визволення народу з-під гніту царизму. Ще раз перечитуємо його книги, що стали гордістю нашої літератури. А оновлені безкраї степи, які він так палко любив, мов легенду, бережуть пам'ять про свого звитяжного сина.

Микола СОРОКА.

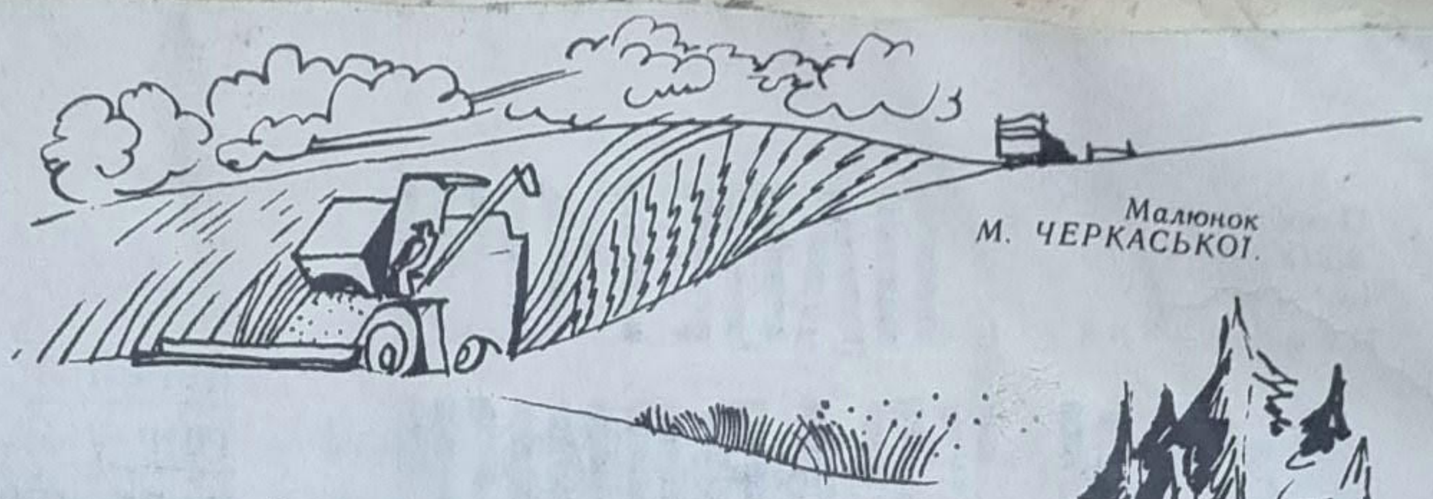

Малюнок М. ЧЕРКАСЬКОГО.

ТАТО-КОМБАЙНЕР

Мов у морі капітан —
Тато за кермом.
Повняться машини
Золотим зерном.

Ген за синій небокрай
Простяглись поля.
Все це — наша з татом
Золота земля.

Любить тато поле,
Любить рідний край.
Він збирає вміло
Золотий врожай.

Люда ПУКАСЬ,
учениця 7-го класу
Андріївської восьмирічної
школи Полтавської області.

НЕВІДОМИЙ СОЛДАТ

Він впав на землю, простягнувши
руки,
Немов хотів навік її обняти.
Вмираючи, терпів страшенні муки,
Та залишився до кінця солдатом.

Твердий і мужній крок,
напружене лице,—
Ішов солдат вперед,
на захист Батьківщини.
На подвиг? Ні. Він просто знав,
що це —
Прекрасний і святий обов'язок
людини.

Любив він рідний край,—
Дніпро, і поле, й ліс...
Палкий вогонь любові до
Вітчизни
У серці крізь усе життя проніс —
І нам його віддав,
незрадженим і чистим.

Анета ПАВЛЕНКО,
учениця 6-А класу
Київської середньої школи
№ 212.

НАШ ОТРЯД

Наш отряд — весёлый, дружный,
Все так говорят,
Потому что в нашем классе
Нет плохих ребят.

По тропинкам партизанским
Мы в поход идём.
Имя Вити Коробкова
С гордостью несём.

Много знаем мы о Вите,
Он наш лучший друг.
Не боялся он в разведке
Ни дождей, ни вьюг...

Отступать мы не привыкли.
Знамя — впереди!
И крылатый алый галстук
Рдеет на груди.

Валя МАЦКЕВИЧ,
учениця 6-го класу
Пологo-Яненківської середньої школи
Київської області.

ОКСАНКА

Квітів має Оксанка багато,—
У садочку вони, біля хати.
Розцвітають у ранню годину,
І дорослого тішать, й дитину.
Доглядає Оксаночка квіти,
Їх вона поливає все літо.
Кожну квіточку пестить, голубить,
Бо красу ту по-справжньому
любить.
То й Оксанка — охайна і гожа —
Теж, здається, на квіточку схожа!

Люда РОЗПУТЕНКО,
учениця 6-го класу
Ленінської середньої школи
Житомирської області.

Олександр
КЛУБКОВ

Оповідання

ПАПЕРОВІ ЖУРАВЛИКИ

Малюнок О. НЕЧИПОРЕНКО.

Сонечко вже перебігло з першого вікна нашого класу в друге. То лише здається, що перебігло, бо за цей час минуло три уроки.

Ми встигли вивчити, що таке присудок у реченні, на математиці вчилися множити, а потім малювали святкові колони. То за цей час і сонечко попрацювало.

Галина Олександрівна нездужала сьогодні, лише заховає носову хусточку до кишені, а вже знову треба виймати. А оце на урок природознавства не прийшла зовсім.

Замість неї після дзвоника стала на порозі десятикласниця Романа — наша піонервожата. У школі всі її називають Романою д'Арк, бо вона вміє на коні верхи їздити. Її батько бригадиром у колгоспі, має коня під сідлом, то Романа часто гарцює на ньому по селі, допомагає своєму татові. Тому й прилипло до неї оте Романа д'Арк. Старшокласники навіть в очі її так називають, а вона лише всміхається: «Якби то...»

Зайшла, привіталася, кинула свого портфеля на підвіконня і стоїть, чекає, поки ми затихнемо.

Якби це зайшла Галина Олександрівна, то вже давно було б чутно, як муха пролетить, а це ж Романа д'Арк з десятого. Теж мені вчителька!..

Дівчатка одразу заходилися розглядати її туфлі на грубій підошві, перешіптуються. Савчук ухопився за живіт, удає, що у нього апендицит (раніше він хапався за лівий бік, але Галина Олександрівна сказала, що апендицит завжди буває справа).

Юрко Круць навмисне порипує партою, аж те рипіння за вуха кусається. Він у нас такий, що посади його за нову парту, то і вона одразу ж зарипить.

Сашко Боднар вже вийняв із кишені маленьке дзеркальце і норовить пустити зайчика просто в очі Романі, але не може влучити, бо вона ходить по класу.

Леся, моя сусідка по парті, дістала зошита і знову почала малювати кучерявих красунь. Вона і від обіду може відмовитись — дай їй лишень помалювати.

Чим би і мені зайнятися?

А Романа мовчить, очима по класу водить: де її погляд зараз — там тихо, зате в іншому місці так гомонять, що, мабуть, у вчительській чутно. Отак і ходить по класу гомін із тишею.

Романа, напевне, не хоче на нас кричати, бо тоді буде ще більше шуму і може прийти директор.

Чим би мені зайнятися?

А спробую я паперових журавликів робити і пускати їх з-під парти у клас. І не шумітиму, а все ж мені не дорікне Круць, що я тишко, що Романи побоявся.

ПЕРШИЙ ТВІР У «ПІОНЕРІЇ»

Висмикнув кілька сторінок із альбома для малювання, заховався за спину Круця, почав вигинати першого журавлика. Та чомусь не дуже вдалим він вийшов: дзьобок важчий за хвіст, але треба пускати, бо куди я його тепер подіну? Чекаю, поки Романа буде дивитися в інший бік — тоді і шмагону його з-під парти. Як вона пройде до останнього ряду, тоді я його тільки шурх! — і хай летить. А Романа гадатиме, хто його випустив...

От вона вже біля моєї парти, хай ще трішки віддалиться, не треба поспішати. Приготувався, затаїв подих. Можна!

Журавлик шугонув у прохід між партами й одразу ж упав, як нетямуща курка. Посунувся трішки по підлозі і ліг.

Всі одразу ж почали совatись, вставати з місць, щоб подивитись. Помітила все і Романа. Підняла журавлика, поклала на стіл перед собою і мовчить, не дорікає мені, наче нічого й не сталося. А бачила ж, що то я пустив, сам знаю, що бачила. Роздивляється мою паперову іграшку, наче вперше бачить, наче сама ніколи не робила таких. Дивина, на коні вміє їздити, а до журавликів додивляється.

А коли так, то я ще одного пущу. Подумаєш, раз-два — знову готовий журавлик, загнув кінчики, загострив йому дзьобка — можна пускати, аж загуло за ним. І впав біля ніг Романи д'Арк. Весь клас те бачив. Круць аж захлинувся своїм писклявим смішком, Сашко Боднар сонячним зайчиком журавлика висвічує. Савчук забув про апендицит, висунувся з парти, а в цей час його хтось штовханув — і він гепнувся на долівку. Тепер вдає, що плаче... От вже удавайло...

А Романа підняла і цього журавлика, теж поклала його на стіл, роздивляється. А потім підводить погляд на мене: спіймався, тепер наскаржиться Галині Олександрівні або і до мами моєї зайде сьогодні. Нащо було мені їх пускати?

— Івасю, а скільки ти їх можеш зробити? — раптом запитує Романа. Чомусь не злиться, а мовить так, наче просить мене зробити іще.

— Я більше не буду, Романо д... — вихоплюється у мене. Роблю обличчя винуватим, щоб повірила.

Дивиться то на мене, то на журавликів, то знову на мене. Боднарів зайчик сліпить мені очі.

Савчук поволі підвівся з підлоги і сів на місце, почав знову триматися за правий бік. Круць рипів партою, але ніхто на це не звернув уваги, то він і заспокоївся. Леся хутенько домалювала кучері губатій красуні і згорнула зошит.

Таки тихо стало в класі.

Романа повертає до нас свої очі — вони в неї зелені, як молоде акаціеве листя. Виходить на середину класу, поправляє фартушок.

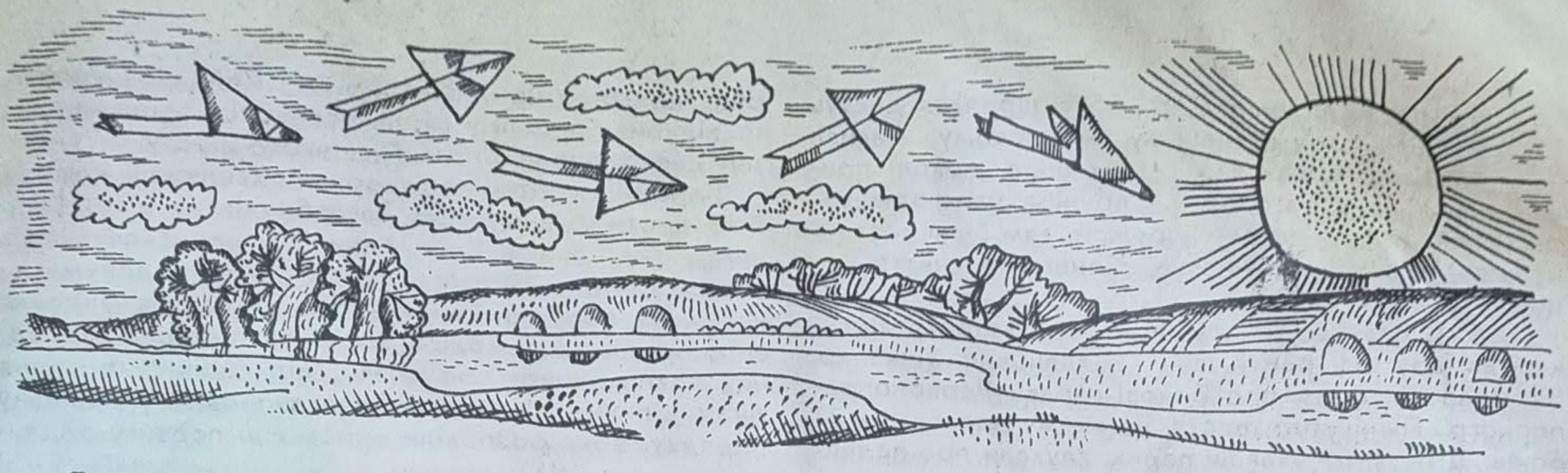

— Я розповім про паперових журавликів.

Що ж розповість Романа про журавликів із паперу? Невже буде вчити, як їх робити? Викличе мене до дошки і скаже: покажи всім, як це в тебе виходить? Покличе — не піду! А може, розповість, як їх пускати з коня, коли той землі під копитами не чує?

Вона надовго замовкає, походжає біля дошки, стискує і розтискує пальці, вони похрускують, як сухий хмиз.

— Жила собі на світі японська дівчинка Садако Сасакі. Гарно вчилася, стрибала через скакалку, допомагала своїй мамі і ніколи не пускала паперових журавликів на уроках...

Ясно, мене виховує. У мій город камінці кидає. А хіба я не слухаю маму? Хіба погано вчуся? Галина Олександрівна хвалить мене за самостійні твори, за перекази прочитаного. А журавликів на уроках Галини Олександрівни я не пускаю. Романа ж не вчителька, а просто старшокласниця...

— І ось сталось найжахливіше. На місто Садако Сасакі впала перша в світі атомна бомба. В одну мить Хіросіму зрівняло із землею. Наче й не було її ніколи. Мало кому вдалося залишитися живим у цьому пеклі. До цих небагатьох належала і Садако Сасакі. Однак дівчинка була тяжкохворою.

— Вона вже вмерла?— вихопилося в Круця. Цей Круць вічно щось як бовкне, аж соромно за нього.

Романа правильно вчинила, що не звернула на Круця уваги. Просто помовчала трохи.

— У японського народу є таке повір'я: якщо людина тяжко захворіла — вона мусить робити паперових журавликів. Чим більше вона їх зробить, тим у неї більше віри на порятунок, їх треба виготовити цілу тисячу, тоді, за народним повір'ям, хвороба відступить.

Очі Романи сумнішають, вона опирається плечем до стіни, наче їй важко стояти.

— Повірила у цю прикмету і Сасакі, яка лежала в лікарні. Вона вперто робила журавликів вдень і вночі. Робила білих, чорних, оранжевих, червоних, щоб не втомлювалися очі від одноманітності. Вона дуже хотіла жити, бачити схід і захід сонця, хотіла ходити до школи, допомагати старшим, милуватися цвітом сакури — японської вишні, вчитися складати квіти — у букети, — у японців кожна дівчинка мусить робити це дуже красиво...

Круць випадково рипнув партою і злякався, втягнув голову в плечі.

— Сасакі робила й робила журавликів. Вже їх сто. Триста, п'ятсот! — Обличчя Романи напружується, у міжбрів'ї проступає тонка складочка.— Терпнуть пучки пальців, болять очі, а Сасакі поспішає. Ще п'ятсот журавликів — і вона житиме. Так їй вірилося, звичайно. Але хвороба мучить дівчинку все більше і більше, неслухняними стають руки, крутиться від утоми голова, тіло стає зовсім кволим. Та все одно вилітають і вилітають з вікна лікарні у світ різнокольорові журавлики. Про Садако написали тоді радянські газети, і багато дітей нашої країни почали посилати їй і своїх паперових журавликів, щоб втішити її.

Романа важко переводить подих, поправляє коси на голові. Мені видно, що рука її тремтить. Леся прикусила губу і не зводить очей з Романи.

— Вже сімсот. Знемагає Садако, збивається з ліку. Але вилітають із лікарняного вікна журавлики. І люди знають — Сасакі живе! Вона вже уявляла собі тисячного журавлика. Зберігала для нього найкращий кольоровий папір, щоб летів він високо і далеко, аж до самого сонця. Ну, ще трішки протримайся, дівчинко, небагато ж залишилося. Вже — дев'ятсот!— Романа дихає хапливо, голос її часто зривається, рука торкається очей. Згорбився Круць над своєю партою. Спина його нерухома, ключиці випнулися з-під піджака.

На спортивному майданчику грають у м'яча старшокласники, галасують, але ми не звертаємо на них уваги.

— Та одного ранку не вилетів з вікна лікарні паперовий журавлик. Хвороба була невиліковною. Садако лежала в ліжку, затиснувши у мертвій руці останнього журавлика, що готовий був до польоту.

Романа одвернулася до вікна, дивиться на зелене поле, залите полуденним сонцем. Мені здалося, що вона стала вищою.

Леся схилила голову на парту і затулила очі долонею. Навіть Круць і той сидить нерухомо, боїться рипнути партою. Забув про свій вигаданий апендицит Савчук, чемно склав руки на парті. Я відчуваю, як червонію від сорому. Якби знав про цю історію, ніколи б не дозволив собі такої витівки.

Романа довго мовчала, а потім підвела голову, сперлась руками на стіл.

— Садако Сасакі поставили у центрі Хіросіми пам'ятник. Я його бачила на фотографії: стоїть на постаменті японська дівчинка, а з її дитячих рук наче вилітають і вилітають все нові паперові журавлики.

Романа ще мить постояла, пильно подивилася мені в очі, взяла свого портфеля з підвіконня і повільно вийшла з класу.

Ніхто з нас не заквапився встати з-за парти.

Певно, давно був дзвоник на перерву, бо в коридорі вже галасували учні, чувся сміх.

Я вийшов із кімнати останнім. Забрав зі столу своїх журавликів. На подвір'ї пустив їх у той бік, звідки сходить сонце над нашим селом.

ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧЕРВОНОПРАПОРНОГО ФЛОТУ

КИЇВСЬКА школа № 95 відкрилася десять років тому на новому житловому масиві. Діти зібрались з різних шкіл, поволі придивлялися одне до одного, дружба налагоджувалась важко. А де немає дружби, там і дисципліна кульгає, успішність низька, піонерське життя нецікаве.

Одного разу до школи прийшов ветеран війни, капітан другого рангу Іван Омелянович Зінченко. Він розповів дітям про бойові справи Червонопрапорного Північного флоту, на якому прослужив 27 років. Діти, затамувавши подих, слухали про подвиги героїв-північноморців, які у важких умовах Заполяр'я билися з ненависним ворогом.

— Вони були, напевно, уродженцями тих країв? — запитав хтось.— Адже витримати такі морози і пургу...

— Серед північноморців було немало і наших земляків. Я, наприклад, з Полтавщини.

— А Кучеренко? Фісанович? Щедрін? Сафонов? Коломієць? Що з ними тепер? Де проживають батьки полеглих?

— На багато запитань я і сам не можу відповісти. І пропоную ось що. Давайте організуємо у школі музей Червонопрапорного Північного флоту. Зберемо експонати про його славні бойові діла, чудових, героїчних людей.

Директор школи Інна Олексіївна Миргород і завуч, ветеран війни, колишній танкіст, Йосип Самійлович Лівшиць одразу стали активними помічниками Івана Омеляновича у цій благородній справі.

Спочатку діти знайшли північноморців, які живуть у Києві, потім пошук поширився на всю республіку. Ветерани надсилали фотографії, особисті документи і речі, розповідали про друзів і однополчан. Особливо теплого листа надіслав Герой Радянського Союзу віце-адмірал Григорій Іванович Щедрін. Лист закінчувався словами, що стали девізом школи: «У навчанні тримайте курс на п'ятірку, в житті — на партію і комсомол». 14 лютого 1967 року, після річної напруженої роботи, у присутності гостей з багатьох міст, ветеран-північноморець контр-адмірал-інженер Г. Т. Кайданов урочисто відкрив перший у нашій республіці шкільний музей Червонопрапорного Північного флоту.

Діорами і картини відтворили хвилюючі епізоди боїв проти фашистських загарбників на морі. Подвигам катерників і підводників присвячувались окремі стенди. Фотографії та особисті документи учасників оборони Радянського Заполяр'я, військове спорядження, моделі кораблів, катерів, підводних човнів, книги про славні діла північноморців були любовно зібрані і експоновані у певному порядку. Вони розповіли про велич подвигу радянського народу у Великій Вітчизняній війні, про мужність моряків Північного флоту.

Відзначаючи велику роботу, проведену шкільним колективом, райком комсомолу присвоїв піонерській дружині Київської школи № 95 ім'я героїв Червонопрапорного Північного флоту.

Музей — це героїчне минуле Червонопрапорного Північного флоту, а учням хотілося також знати, як живе флот сьогодні, познайомитися з труднощами і романтикою морської служби. Іван Омельянович зав'язав листування з своїм бойовим другом, капітаном І рангу Мірошником і з його допомогою домовився, що на весняні канікули у Заполяр'я прибудуть 17 школярів із Києва.

Кожен клас міг виділити одного учня. Та право на поїздку завойовувалось делегатом не лише високою успішністю, зразковою дисципліною, але й активними піонерськими ділами всього класу.

Учні стали зібранішими, ініціативнішими. Ніхто не хотів підвести товариша, втратити місце у зведеному загоні.

Моряки-північноморці тепло прийняли нових друзів. На палубі підводного човна, екіпаж якого став згодом шефом школи № 95, відбулася урочиста лінійка. Було піднято військово-морський прапор, що побував з екіпажем у багатьох морях і океанах. Школярі рапортували про свої піонерські справи, а потім їм дозволили взяти участь у навчальних діях кораблів.

— На місцях стояти, зі швартових зніматись! — лунали команди. Човен повільно відпливав від пір-

су і почалося занурення. У всіх відсіках чітко і злагоджено діяли моряки, учні були поруч і бачили, яка нелегка і відповідальна морська служба. Вони намагалися нічого не пропустити, щоб потім розповісти товаришам на загонових зборах.

Гості запросили моряків до себе у Київ. З того дня поїздки дітей на Північний флот стали традиційними, так само, як і присутність північноморців у День Перемоги на шкільній урочистій лінійці. Командування флоту подарувало шкільному музеєві деталі рульового управління знаменитого підводного човна К-21, який 5 червня 1942 року торпедував у Баренцовому морі фашистський лінкор «Тірпіц», що вважався у гітлерівців неприступним.

Учні розшукали ветеранів «Тумана», запросили до школи. Із Ніжина приїхав Іван Трохимович Петруша, із Ялти — Іван Іванович Л[illegible]тєв, із Горького — Костянтин Дмитрович [illegible]еменов. Понад тридцять років не бачилися ге[illegible]-туманівці і зустрілися завдяки піонерам... А невдовзі на подвір'ї школи на зібрані учнями кошти був споруджений обеліск, що увічнив на ньому імена героїв, які стояли на смерть у грізні дні війни.

В школі народилася чудова традиція — посвячення у моряки, суворий ритуал мужності, передача естафети старших молодшим. У моряки посвячують з третього класу — і це не просто дозвіл носити в урочистих випадках морський комір і тільняшку. Це, перш за все, право дружити з морськими вартовими наших північних кордонів.

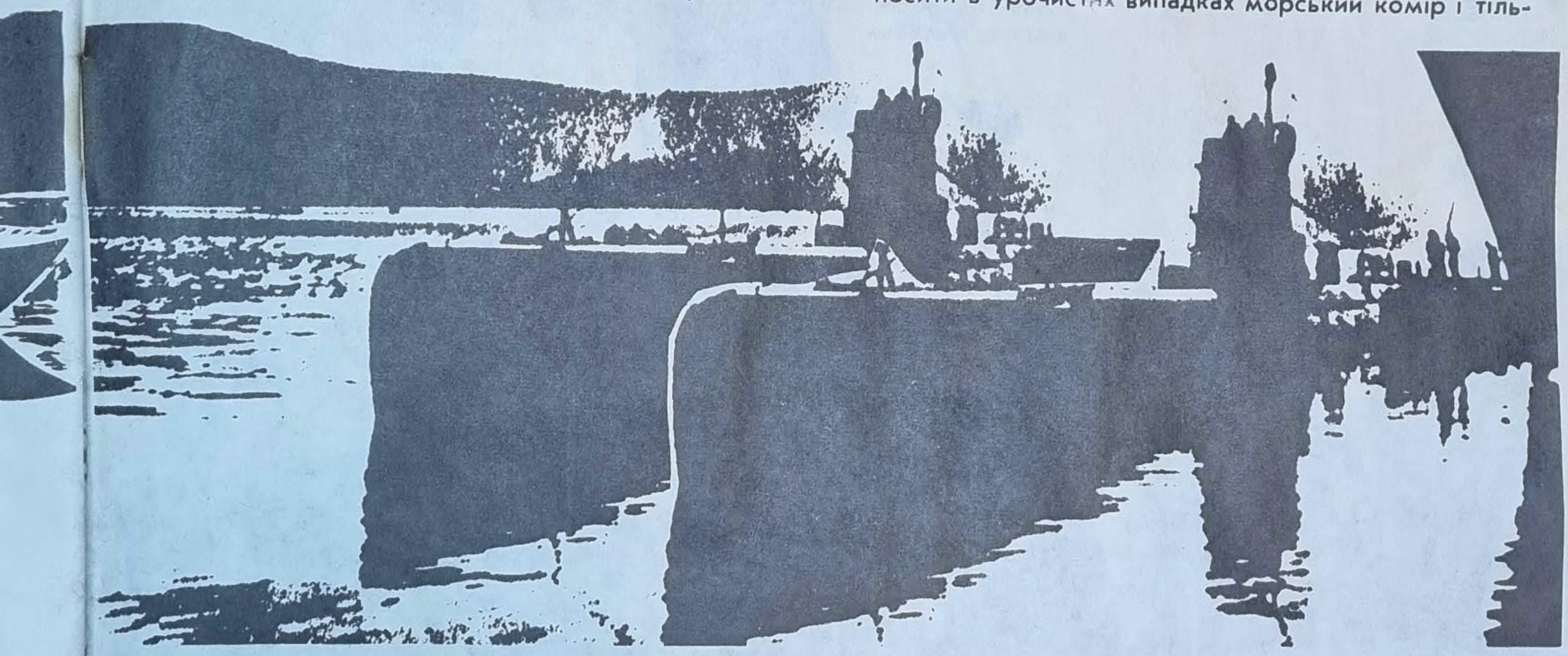

Вивчаючи історію Північного флоту, піонери відкривали для себе все нові сторінки Великої Вітчизняної війни.

Якось група дітей разом із північноморцем полковником О. В. Федоровичем їздила у Волгоград. У списку героїв, які загинули у легендарній битві на Волзі, вони натрапили на ім'я моряка-північноморця Андрія Петровича Хіро. Дізналися, що родом він із села Волинка Сосницького району Чернігівської області, служив на підводному човні М-175 торпедистом, потім перейшов у бригаду морської піхоти, воював під Москвою, на Волзі. Нагороджений двома орденами Червоної Зірки.

Школярі написали листа рідним відважного моряка, з нетерпінням чекали відповіді. І невдовзі надійшов лист від... самого Андрія Петровича Хіро. Тоді, під час бою, його засипало землею, а після госпіталю він потрапив до іншої частини. Ветеран і гадки не мав, що його ім'я викарбовано золотими літерами у Волгоградському Пантеоні.

У бойових діях Північного флоту є одна особливо хвилююча сторінка: подвиг сторожового корабля «Туман», про який не так давно розповідав журнал «Піонерія». «Туман» курсував від острова Кільдін до півострова Рибачий, несучи охоронну службу. 10 серпня 1941 року три фашистських міноносці намагалися пройти до наших берегів. Радянські моряки сміливо вступили у нерівний бій і не пропустили ворожі кораблі.

Кожен клас довго і старанно готується до Дня посвячення: вивчає і поповнює новими матеріалами біографію героя-північноморця, яку йому передає випускний клас, навчається маршерувати і співати пісню «Славится Северный флот с давних пор», що традиційно звучить на всіх посвяченнях.

І ось під звуки сурми, чітко карбуючи крок, входять до музею школярі. Вноситься прапор флоту, подарований шефами, і прапор піонерської дружини, що побував у далекому морському поході на бойовому підводному човні. Двоє першокласників кладуть пам'ятну безкозирку до символічного Вічного вогню. Голова ради дружини зачитує клятву, її повторюють діти. Члени ради музею пов'язують учням морські комірці. Голосно звучить девіз:

— Закони в моряків ясні,
Морська висока честь.
— Моряк не знає слова: «Ні»,
Він знає слово: «Єсть!»

Мине час, і рада дружини, заслухавши рапорт загону про піонерські справи, присвоїть йому ім'я героя-північноморця, чию бойову біографію вивчають діти. І тоді клас починає боротися за право поїхати на флот, про що у Київській 95-й школі мріє кожен хлопчик і дівчинка.

Г. ФЕЛЕНКО.

ГАРТУЄТЬСЯ ОЛІМПІЙСЬКИЙ РЕЗЕРВ

З 2 по 23 липня у Львові триває XIV Всесоюзна спартакіада школярів. Право потрапити до збірних команд своїх республік, юні спортсмени виборювали на районних, міських, обласних, республіканських змаганнях.

На всіх попередніх Всесоюзних спартакіадах школярі Радянської України завжди були серед найсильніших. Не випадково чимало колишніх учасників цих змагань: згодом стали всесвітньовідомими майстрами. Це Галина Прозуменщикова та Валерій Борзов, Валерій Брумель та Валентина Козир, Лариса Петрик та Надія Чижова, Ігор Тер-Ованесян і Тамара Лазакович.

Вже на першій Спартакіаді в 1954 році команда нашої республіки здобула загальну перемогу. Такого ж успіху вона досягла й у 1963 році. П'ять разів українські спортсмени-школярі були другими, двічі посіли третє місце. Після 1963 року загальнокомандна першість не розігрується, а переможці визначаються в окремих видах спорту.

На XII Всесоюзній спартакіаді школярів, яка відбувалась у столиці України, наші хлопчики та дівчатка набагато випередили всіх своїх суперників за кількістю перших місць. Так сталося й позаторік, коли найсильніших юних спортсменів країни приймала сонячна Алма-Ата. Чемпіонами стали наші акробати, баскетболісти (юнаки), ватерполісти, волейболісти (дівчата та юнаки), легкоатлети, плавці, гімнасти (юнаки), гандболістки, стрільці. Друге місце посіли футболісти. Школярі Радянської України здобули 102 золоті, 59 срібних та 20 бронзових нагород.

Сьогодні юних учасників XIV Спартакіади приймає старовинний Львів. В їхньому розпорядженні — найкращі спортивні бази, майданчики, стадіони. Господарі подбали про те, щоб представники команд усіх союзних республік жили в зручних умовах, мали змогу після виступів цікаво і весело відпочити, познайомитись з визначними історичними і культурними пам'ятками міста.

Найсильніші юні спортсмени представляють на всесоюзному фіналі нашу республіку. Серед них Сашко Самійленко та Іра Селезньова — учні 178-ї Київської середньої школи (фото внизу).

Улюблений вид спорту Сашка — стрільба з гвинтівки. Він почав займатися ним ще в молодших класах. Наполегливі тренування виховали точність рухів, влучність — все частіше кулі потрапляють у «десятку». І ось 1974 року Сашко Самійленко виконав норматив майстра спорту СРСР.

Перед від'їздом до Львова юний спортсмен розповів нам:

— Це моя остання шкільна спартакіада. І тому, звичайно, хочеться виступити якнайуспішніше. Буду боротись за високе звання чемпіона. Знаю, що в командах інших союзних республік чимало сильних стрільців, і перемогу здобуде той, хто краще підготується і виявить волю до перемоги. Зроблю все, щоб не підвести свою команду.

— А чи не заважають напружені заняття спортом успішному навчанню в школі?

— Поєднувати це нелегко. Але ж цілком можливо — це доводить кожний з нас, хто тренується щодня по кілька годин. Треба тільки суворо дотримуватись режиму, вміти розподіляти свій час, не витрачати марно ані хвилини.

Такої ж думки й Іра Селезньова. Дівчинка щойно закінчила восьмий клас, а вже кілька років — майстер спорту СРСР з плавання. Вона добре опанувала всі стилі, тому показує високі результати в комплексному плаванні, зокрема, на нелегкій дистанції 400 метрів.

— Спорт — це воля, праця, сумлінність, — говорить Іра. — Пригадаймо Галину Прозуменщикову. Ця севастопольська школярка вчилась на відмінно, а на Олімпійських іграх у Токіо вразила всіх своїми результатами на дистанції 200 метрів стилем брас. Те ж можна сказати і про дворазового олімпійського чемпіона, найшвидшу людину планети киянина Валерія Борзова, який успішно поєднує спорт з навчанням в аспірантурі.

На волейбольних та баскетбольних майданчиках, в басейнах і на бігових доріжках Львова тривають напружені поєдинки. Виступають ті, кому належить майбутнє радянського спорту. Кому незабаром на XXII Олімпійських іграх у Москві, захищати спортивну честь рідної Вітчизни.

Е. ПЕЛІКАН,
майстер спорту.

СЕКЦІЮ ВЕДЕ МІЖНАРОДНИЙ МАЙСТЕР З ШАХІВ, ЗАСЛУЖЕНИЙ ТРЕНЕР УРСР Ю. М. САХАРОВ.

ДОЛАЮЧИ ПЕРЕШКОДИ

Наш конкурс «Шахи—76» нині перетинає свій «екватор» — адже його учасники приступають до п'ятого й шостого турів. Звичайно, не всім з вас вдалося розв'язати попередні завдання правильно. Однак саме долаючи перешкоди, кожний шахіст — од початківця до гросмейстера — вдосконалює свою майстерність. Радимо тим, хто «спіткнувся» в одному з поєдинків, не зневірятися у своїх силах, а вперто йти вперед.

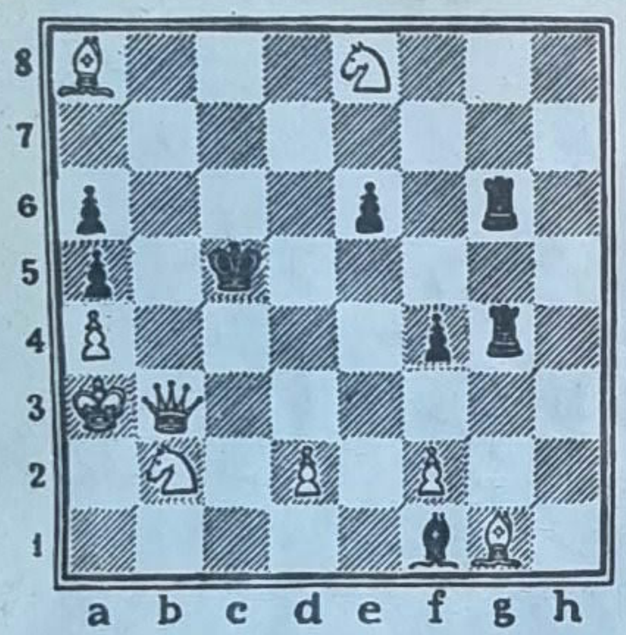

Завдання п'ятого туру:

Білі: Крa3, Фb3, Кb2, Ке8, Са8, Cg1, п. п. a4, d2, f2 (9).
Чорні: Крc5, Tg6, Tg4, Cf1, п. п. a5, a6, e6, f4 (8).
Мат у два ходи.

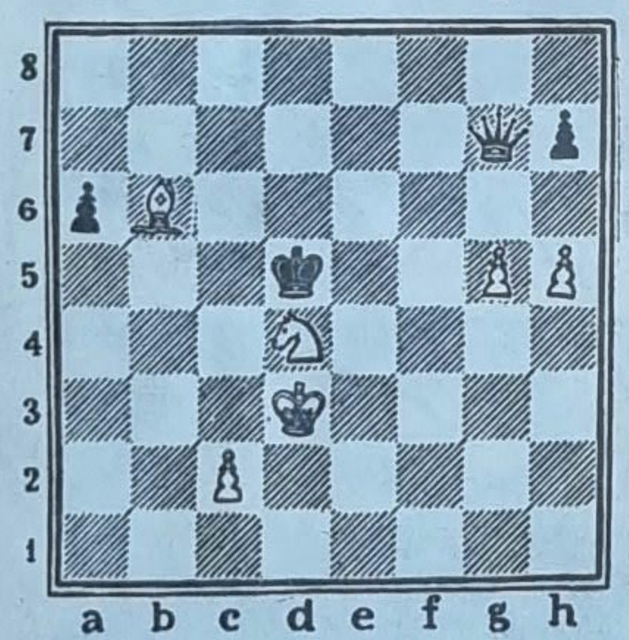

У шостому турі ми пропонуємо етюд, де чорні, на перший погляд, не мають підстав бути незадоволеними своєю позицією. В них є ферзь, а у білих лише дві легкі фігури. Та інколи шахівниця виявляється замалою навіть для сильних фігур...
Білі: Крd3, Kd4, Cb6, п.п. c2, g5, h5 (6)
Чорні: Крd5, Фg7, п. п. a6, h7 (4)
Білі починають і виграють.

УСПІХИ ЮНИХ КИЯН

Вісім найсильніших шахістів нашої країни віком до 20 років у двоколовому матчі-турнірі розіграли «путівки» на чемпіонат світу, Європи та міжнародні змагання серед юнаків. Перше місце посів 19-річний Євген Владимиров з Алма-Ати. Друге місце — вісімнадцятирічний Леонід Зайд з Києва. А наймолодший учасник цих змагань — дев'ятикласник 82-ї Київської школи майстер спорту з шахів Борис Таборов поділив третє і четверте місця з москвичем Сергієм Долматовим. Та, оскільки він переміг Долматова в особистих зустрічах, йому присуджено третє місце.

Отже, незабаром юні кияни, очевидно, дебютуватимуть і на міжнародній шаховій арені.

Перевірте рішення попередніх турів:
I. Мат у два ходи дається вступним I. Ch4!
II. Правильний висновок аналізу — нічия після I. d5!
III. Мат у два ходи дається після I. Tb6!
IV. Правильний висновок аналізу — нічия після I. Фf2+Kd4 2. Ф:g2 Tb1+ 3. Крd2 Tb2+ 4. Крc3. T:g2 і Пат!!

ЗМІСТ

Щедрість. Вірші Надії Донець . . . 1
П'ятирічка ударних піонерських справ. Теплі стежини липня. Т. Журбицька . . . 2
Лісова фантазія. Фоторепортаж А. Корнієнка . . . 4
Золотий коровай Вірші Л. Кудрявської . . . 6
Подвиг. Випуск № 15. Тимур у тилу ворога. С. Черняк. . . . 7
Честь піонера. Поема Г. Донця . . . 10
Орлик. Оповідання Є. Кравченка . . . 12
День народження човна. Вірші І. Кульської . . . 14
Письменники — дітям . . . 15
Священні місця рідної Вітчизни. Головна площа країни . . . 16
Репортаж з Республіканського піонерського табору. Здрастуй, «Молода гвардія»! Г. Біланенко, К. Голубєв . . . 17
У чужому лісі. Повість-казка Я. Стельмаха . . . 18
Життя, що стало легендою. М. Сорока . . . 24
Малий кобзарик. Вірші дітей . . . 25
Паперові журавлики. Оповідання О. Клубкова . . . 26
Імені героїв Червонопрапорного флоту. Г. Феленко . . . 28
Гартується олімпійський резерв. . . . 30

На 1-й сторінці обкладинки малюнок О. Прахової.

Макет журналу І. Коптілова.

Головний редактор
СИНГАЇВСЬКИЙ М. Ф.

Редакційна колегія:
БИЧКО В. В.,
ВАСИЛЕНКО А. П.,
ВСЕХСВЯТСЬКИЙ С. К.,
ГУБАРЕЦЬ В. В.
(відповідальний секретар),
ДРИГУС І. П.,
ЗБАНАЦЬКИЙ Ю. О.,
КОМПАНЕЦЬ М. І.,
ПАНЧ П. Й.,
СОРОКІНА Д. О.,
СТЕЛЬМАХ М. П.,
ТКАЧ Д. В.

Художній редактор
БАЛАНДЮК М. В.
Технічний редактор
КЛОКОВА С. М.
Коректор
КОВТУН Н. Ю.

Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 252601. Київ-МСП, Пушкінська, 28. Телефони: 25-40-06, 24-33-76, 24-03-13.

БФ 35655. Здано до набору 17. V. 1976 р. Підп. до друку 16. VI. 1976 р. Формат 60×90¹/₈. Умовн: друк. арк. 4. Обл. вид. арк. 5,7. Тираж 210000. Зам. 02347.

«Пионерия» — ежемесячный детский журнал ЦК ЛКСМУ и Республиканского Совета Всесоюзной пионерской организации имени В. И. Ленина (на украинском языке). Ордена «Знак Почёта» издательство ЦК ЛКСМУ «Молодь».

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», Київ-47, Брест-Литовський проспект, 94.

КЛУБ „ЧВ"

На землі скарбів

Малюнки А. ВАСИЛЕНКА.

Мандрівників підвели до скіфського полководця.

Як увійти із скіфами в контакт?.. І тут МУК забалакав їхньою мовою.

— МУК, ми ж тебе не запрограмували на тлумача... — сказав Мишко.

— Але ж я Машина Унікальної Конструкції! — гордо сказав МУК.

— Тоді спитай у них про Герос — це місцевість, де багато скарбів...

МУК розповів про мету експедиції і запитав про Герос.

І раптом скіфи посуворішали:

— Герос — свята святих!

Особливо розлютився сивобородий:

— В багаття їх! В жертву богу Сонця! З майбутнього прилетіли? Зараз підете в минуле!..

Так, це була безнадійна ситуація. І раптом... На замиленому коні з'явився натомлений вершник. Він доповів полководцю:

— О великий і наймогутніший! На нас суне армія перського царя Дарія!

Полководець змилостивився:

— Зараз, хлопці, не до вас!.. А з якої ви, власне, епохи з'явилися?

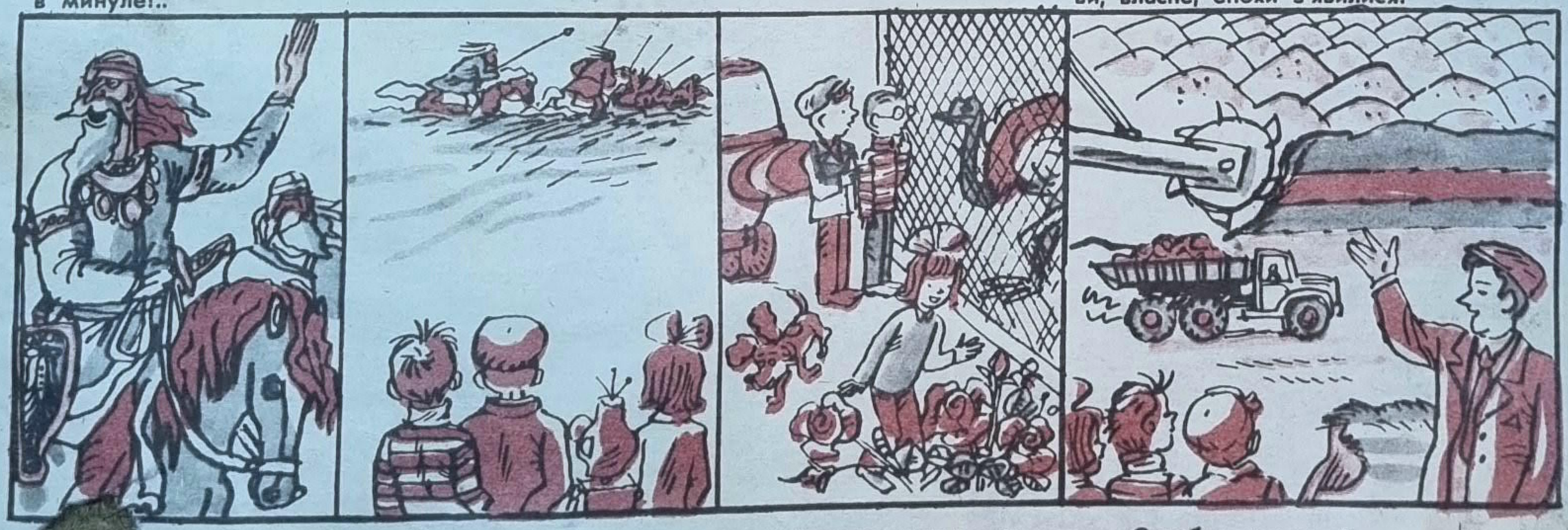

сумлінно перекладав:

і з половиною тисячі років після

скіф. — Добряче

йте!

тами ко-

ней... На горизонті з'явилася чорна хмара — то була армія Дарія.

— Швидше додому, у наш час! — вирішив Сашко.

Але мандрівники на чверть секунди раніше почали гальмувати, і МЧ-3 опинилася в незнайомому місті.

— Скарби шукаєте? — спитав екскаваторник Василь Дужий. — Тут у нас справжній скарб — марганцева руда! А місто наше зветься Орджонікідзе.

(Далі буде).

Ціна 15 коп.

Індекс 74394

Любителям підводного плавання

У розпалі літні канікули. На морях, річках, озерах відпочиває багатомільйонна армія школярів. І хто з них не мріє познайомитись з казковим царством Нептуна, його цікавими мешканцями.

Спорядження для підводного плавання — ласти, маска з трубкою для дихання — допоможе здійснити захоплюючу подорож під водою.

Придбати спорядження для підводного плавання можна в магазинах спорттоварів.

Українське республіканс... ЛКСМУ
об'єднання «Спорттова... організа- Ордена

Теле ...давництва «Радянська ...ський проспект. 94.